

Biskop Gunnerus' virksomhed
fornemmelig som botaniker
tilligemed en oversigt over botanikens tilstand i
Danmark og Norge indtil hans død

ved Ove Dahl.

(Fortsættelse fra forrige aarsskrift).

E. Visitatsreisen 1768 i Romsdals amt
og de derfra opgivne planter.

Kopibog nr. 4 p. 428.

D. 26. Maji 1768 er forsendt Circulairet angaaende Visitations-Rejsen igiennem Dalernes, Fosens, Nordmørs og Romsdals Provstier — til H. Middelfart.

Da jeg, om Gud vil, den 14. Juni næstkommende har foresat mig at antræde min Visitatz Rejse til Dalernes, Fosens, Nordmørs og Romsdals Provstier for nærmere at erfare ethvers Tilstand og overlægge med de kjære Brødre om de Ting, som høre til Guds Ære og Meenighedernes beste, saa har jeg herved ikke vildet undlade at tilstille de kjære Brødre min i den Anstalt forfattede Rejse-Route, tjenstlig udbedende mig, at enhver i sin Meenighed vilde lade føje den Anstalt at 16 Mænd til min store Rejse-Baad tilligemed en dygtig Styrmand, samt en Bibaad med behørig Skyds-Folk til rette Tid paa ethvert Sted maatte være tilstede ved min Ankomst, paa det min Rejse ikke maatte hindres. Ligeledes maatte

og Meenighederne ved de kjære Brødres Foranstaltning advares tilligemed Ungdommen, af Annexerne at indstille sig i Hoved Kirkene, og Klokkerne og Skolemestrene tilholdes at have deres Undervisnings Mandtaller under deres Hænder færdige: Ligesom og Ministerial Bøgerne, Kirke- Skole- og de fattiges Regnskaber paa ethvert Stæd maatte forevises. Dette mit aabne Brev vilde enhver af de kjære Brødre, det allerfordelagtigste skee kan med Klokkere og Medhjelpere under nye Couvert afsende til næste Præst, saaat jeg sidst kan forefinde det paa Quærnæs hos H. Provsten Kroppe, da jeg med Romsdals Posten aparte har tilskrevet H. Provst Tyrholm og Røring angaaende de øvrige søndenfor beliggende Præstegield. Iøvrigt forlader jeg mig til de kjære Brødres gode Foranstaltning herudi endnu forblivende etc.

D. 26. Maji til Provst Ross angaaende Visitations Rejsen.

Kopibog nr. 4 p. 428. — Af samme dato og Indhold til Provsten Tyrholm.*)

Begyndelsen ligelydende indtil: saa har jeg ei vildet undlade herved at tilstille D. Velærværdigheder min i den Henseende forfattede Rejse-Route, tjenstlig udbedende mig, at Der. Velærvdh. ved de øvrige Herreds Brødre, som mit aparte Circulaire under Dags dato, der igiennem Fosens Provstie ved Klokkere og Medhjelpere bliver communiceret H. Aarøe,**) H. From, og H. Provsten Kroppe***) paa Qværnæs, ej kan komme til, vilde lade føje den Anstalt, at 16 Mænd tilligemed en dygtig Styrmand til min store Baad, samt en Bibaad med behørig Skydsfolk til rette Tid paa ethvert Stæd ved min Ankomst maatte være tilstæde. Og hvor Vejen er til Lands, behøves foruden ommelte Skyds til min store Baad, som fra Surendals Øren gaar lige til Trondhjem, paa hvert Skifte 6 Heste, som ved min Ankomst maatte staa færdige. Mee-

*) Edvard Meyer Tyrholm, f. 1713 paa Næroen, dimitt. fra Trondhjems skole 1731, 1737 pers. kap. til Ørlandet, 1743 skibsprest i Danmark, 1746 sogneprest i Stangvik og 1754 provst i Nordmøre, død 1784.

**) Se angaaende Aarøe og From i tillæg II.

***) Peder Larsen Krop, f. 1714 i Trondhjem, dimitteret derfra 1736, theol. eksam. 1739. Konst. hospitalsprest i T.hjem 1739—1740, senere sogneprest til Inge i Finmarken, 1741 til Loppen, 1752 til Alten og provst i Vestfinmarken, 1757 til Kvernes, død 1774.

nighederne maatte og ved de kjære Brødres Foranstaltning advares tilligemed Ungdommen etc.

Ligeledes blev H. Provsten Røring*) tilskreven *in forma confecta* med Anmodning at gjøre de fornødne Foranstalter i sit Provstie, og ligeledes tilstillet fuld Rejse-Route.

Rejse og Visitatz-Route igiennem Dalernes, Fosens, Nordmoers og Romsdals Provstier.

Junii d. 14. Ti. fra Trondhjem til Byenesset.	d. 6. O. Hvile.
d. 15. O. Visitatz.	d. 7. To. fra Oure til Carlsvigen.
d. 16. To. fra Byenesset til Stadsbøigden.	d. 8. Fr. fra Carlsvigen til Christiansund.
d. 17. Fr. fra Stadsbøigden til Ørlandet.	d. 9. L. Hvile.
d. 18. L. Hvile.	d. 10. S. Visitatz.
d. 19. S. Visitatz.	d. 11. M. fra Christiansund til Quærnæs.
d. 20. M. } fra Ørlandet til Hevne	d. 12. Ti. Visitatz.
d. 21. Ti. } Præstegaard.	d. 13. O. } fra Quærnæs til Vad-
d. 22. O. Visitatz.	d. 14. To. } stad.
d. 23. To. fra Hevne til Fjeldvær.	d. 15. Fr. Visitatz i Bue.
d. 24. Fr. Hvile. (St. Hansdag).	d. 16. L. fra Vadstad til Agerøen.
d. 25. L. fra Fjeldvær til Dolmøe.	d. 17. S. Visitatz.
d. 26. S. Visitatz.	d. 18. M. Hvile.
d. 27. M. Hvile.	d. 19. Ti. fra Agerøen til Molde.
d. 28. Ti. } fra Dolmøe til Ros-	d. 20. O. Visitatz.
d. 29. O. } vold.	d. 21. To. Hvile.
d. 30. To. Visitatz i Hopens Kirke.	d. 22. Fr. fra Molde til Vedøen.
Julii d. 1. Fr. fra Rosvold til Edøen.	d. 23. L. Hvile.
d. 2. L. Visitatz i Edøens Kirke. (Mariæ Besøgelsesdag).	d. 24. S.***) Visitatz.
d. 3. S. Hvile.	d. 25. M. } fra Vedøen til Grytten.
d. 4. M. fra Edøen til Oure.	d. 26. Ti. }
d. 5. Ti. Visitatz.	d. 27. O. Visitatz.

*) Om Røring (sogneprest til Vedø og provst i Romsdalen) se tillæg II.

**) Planter samlede paa Setnesfjeldet ved Gryttens pgd.

- d. 28. To. fra Grytten til Vedøen. d. 18. To. fra Ørkedalen til Støren.
d. 29. Fr. fra Vedøen til Næsset. d. 19. Fr. Visitatz.
d. 30. L. Hvile. d. 20. L. fra Støren til Melhuus.
d. 31. S. Visitatz. d. 21. S. Visitatz.
Aug. d. 1. M. fra Næsset over d. 22. M. Hvile.
Løk-Eidet til Sundal.
d. 2. Ti. Visitatz. d. 23. Ti. fra Melhuus til Klæboe.
d. 3. O. fra Sundalen til Tingvold. d. 24. O. Visitatz.
d. 4. To. Visitatz. d. 25. To. fra Klæboe til Bradsberg.
d. 5. Fr. fra Tingvold til Stang- d. 26. Fr. Visitatz i Bradsberg
vigen. Kirke til T.hjem.
d. 6. L. Hvile. NB. Før min store Baad, som
d. 7. S. Visitatz. fra Surendals Øren gaaer
d. 8. M. fra Stangvigen til Sure- lige til Trondhjem, maatte
dalen. den behørige Skyds paa
d. 9. Ti. Visitatz. følgende Stæder til rette Tid
d. 10. O. Hvile. være tilstæde, den reiser
d. 11. To. } fra Surendalen til Lands Aug. d. 11. fra Surendalsøren til
d. 12. Fr. } til Meldalen. Hammersund.
d. 13. L. Hvile. d. 12. fra Hammersund til Kys-
d. 14. S. Visitatz. vigen.
d. 15. M. fra Meldalen til Ørke- d. 13. fra Kysvigen til Kongs-
dalen. volden.
d. 16. Ti. Visitatz. d. 15. fra Kongsvolden til Røberg.
d. 17. O. Hvile. d. 16. fra Røberg til Trondhjem.

Pag. 440. D. 8. Augusti Circul. til H. Anders Bernhoft*), provst
Ross, H. Steenbuch, H. Lie, H. Andreas Nold og Mag. Wolf
angaaende Visitatzernes Opsettelse.

*) Anders Bernhoft, paa den tid sogneprest i Meldalen (f. 1718, studen
1738, exam. philos. 1741, philosophiæ baccalaureus 1744, pers. kap. til
Opdal og senere til Leksvigen 1748, sogneprest sidste sted 1749, forflyttet
til Meldalen 1757, død 1774).

Ole Ross, den tid sogneprest i Ørkedalen og provst i provstiet (f. 1712,
pers. kap. i Ørkedalen 1736, sogneprest til Klæbo 1741, til Ørkedalen 1748
og provst 1756, død 1775).

Hans Steenbuch, sogneprest i Melhus, se aarsskr. for 1891 p. 131.
Ole Lie, resid. kap. i Støren, se i tillæg II.

Da min Nærværelse i T.hjem, formedelst presserende Forretninger*), hastig udfordres, og jeg desaarsag hastig nødes til at rejse fra Surendalen lige til T.hjem, saa har jeg ei vildet undlade at gjøre de kiære Brødre og Meenigheder bekient, at jeg i denne Sommer, saasom jeg havde foresat mig, ei kan visitere i Dalernes Provstie. Jeg forbliver (med) megen Guds Naades Tilønskning og Consideration etc.

D. 26. Maji til H. Middelfart**) (paa Byenesset).

Indesluttede Circulaire angaaende min forestaaende Visitatz-Rejse i Dalernes, Fosens, Nordmoers og Romsdals Provstier tilsendes herved Der. Velærv. med tjenstlig Anmodning, at De samme fordelagtigst med Klokker og Medhielpere vilde afsende til næste Prest, H. Hveding,***) Stadsbøigden, som siden beforder det videre. Jeg skulde og herved tillige anmode Der. Velærv. om til den bestemte Dag d. 14. Jun. at besørge her til Byen indsendte 5 Hæste til mig og mit Følge, ligesom jeg heller ingen Tvivl har om, at behørig Skyds for min store Baad fra Byenæsset til Stadsbøigden, bliver ved deres gode Foranstaltning besørget, forblivende etc.

Kopibog 4 p. 153.

D. 17. Dec. 1768 Visitatz-Beretning angaaende Nordmøre, Romsdal etc.

I Følge min allerunderdanigste Pligt har jeg herved at indberette for D. K. M., at jeg i dette Aar i afvigte Sommer har visiteret i Romsdalen, Nordmørs og Fosens Provstier, hvor

Andreas Nold, paa den tid prest i Klæbo (dimitteret fra T.hjems skole 1738, 1741 sogneprest til Ingø i Finmarken, 1743 til Hammerfest, 1750 til Ibbestad, 1758 til Klæbo. Maatte resignere 1769 (se Erlandsens Efterretninger I 111—119) og døde 1772).

Simon Wolf, f. i Kjøbenhavn 1730, dimitteret fra Aarhus skole 1749 exam. theol. 1753, 1754 sognep. til Strinden, 1765 mag. philosophiæ, 1772 medlem af det kgl. norske videnskabers selsk., død 1778 paa sin eiendoms-gaard Lade — se forresten Erlandsen l. c. I. 135—136.

*) Nl. for at træffe foranstaltninger i anledning prof. Hells reise til Vardøhus, se den følgende visitatsberetning.

**) Albrecht Angell M., f. 1714, dimitteret fra T.hjems skole 1736, 1739 resid. kap. til Bynæsset, 1751 sogneprest sammesteds, død 1788.

***) Christen Hveding, f. 1731, 1767—1774 sognep. til Stadsbygden, 1790 Støren, død 1802.

jeg har forefundet Meenighederne vel oplyste, Skolevæsenet i god Stand — eet eneste undtagen, hvor jeg har gjort den Anstalt, at Skolemestrenes Antal bliver forøget. Kirkernes Bygninger smukke og forsvarlige, Klokkere og Skoleholdere christelige i Liv og Levnet og flittige i Embedet, naar jeg undtager H. Søren Hagerup,*) Sognepræst til Surendalen, som i nogle Aar sjelden havde forrettet sit Embede, og lagt næsten al Byrden paa sin pers. Capellan formedelst en for mig ubegribelig Sygdom, hvis den ei har bestaaet i Melancholie og Indbildning, hvori jeg saa meget meer bestyrkes, da han nu efter en alvorlig Admonition ved min Nærværelse flittig forrettede sit Embede. Gryttens Sogrepræst H. Skanke falder vel Embedet meget besværligt i hans Alderdom og svagelige Omstændigheder, men paa det intet af den Aarsag skulde forsømmes, blev med ham aftalt at holde sig en pers. Capell. til Hjælp i Embedet, hvorom og hans allerunderdanigste Ansøgning allerede den 22. Octbr. næst forhen er nedsendt i D. K. M.s Cancellie. Jeg havde og foresat mig paa samme Rejse at besøge Dalernes Provstie, men kom ikkun til Bynesset paa min Henreise til Fosens Provstie, saasom jeg paa Grund af H. Stiftsbefalingsmand von Grambows Requisition og H. Justits-Raad Horrebows Anmodning, reiste lige fra Surendalen over Land til Byen, for at conferere med H. Stiftsbefalingsmanden angaaende H. Professor Hells**) finmarkiske Rejsets Indretning, som ellers havde blevet opholdt, hvis jeg havde videre visiteret i Dalernes Provstie. Jeg understaaer mig herved tillige at aflegge min allerunderdanigste Lykønskning til D. K. M.s lykkelige og for alle D. M.s Undersaattere højstønskede Hjemkomst i allerhøjeste Velgaaende, om hvis bestandig blomstrende Vedligeholdelse, og alle timelige og aandelige Velsignelsers rigeste Tilvæxt jeg uafladelig beder den trofaste Gud, forblivende med allerdybeste Soumission.

*) Søren Hagerup, f. 1724, student fra Trondhjems skole 1743, theol. eksam. 1747, 1754 pers. kap. til Støren, 1755 residerende kap. sammesteds, 1760 sognepræst til Surendalen, død 1792.

Personel kap. hos ham (1765—1775) var Johan Schelderup Borch (f. 1737, 1775 sognepr. til Hevne og 1790 provst i Fosens provstie, død 1817).

Jonas Jacob Schancke, f. 1714, blev 1739 pers. kap. til Melhus, 1741 residerende kap. til Ørkedalen, 1743 sognepræst til Grytten, død 1775.

**) Se aarsskr. for 1891 p. 39 flg.

Planter, samlede i Nordmøre og Romsdalen enten personlig af Gunnerus selv paa visitatsreisen 1768 eller indsendte derfra til ham.

Ormsætfjeldet i Oure Præstegjeld d. 6. Juli 1768:

Asperula odorata (Hb. 270).

Convallaria bifolia (Hb. 180, 2).

Gnaphalium norvegicum Gunn. *Fl. Norv.* 841 (Hb. 1056, 5 benævnt *Gn. hyperboreum*).

Pedicularis sylvatica (Hb. 703, 1: „Ormsæt ved Vandet i Oure Præstegjeld d. 6. Jul. 1768“, cfr. Fl. 703: *Habitat in sylva prædii Ormsæt paroeciæ Normëricæ!* Oure, *ubi initio Julii 1768 florens lecta*).

Ormsæt Præstegaard i Oure d. 6. Juli 1768:

Orchis latifolia L. var. *brevifolia* Bl. (Hb. 253, 2, benævnt *Orchis maculata*, cfr. Bl. Norg. Fl. p. 343).

Verbascum nigrum (Hb. 633, 3: „Ved Oure Præstegaard paa Bakken ned til Elven den 6. Jul. 1768“, cfr. Fl. 633: *In paroeciæ: Oure in prædio pastoris*).

Spergula nodosa (Fl. 669: *In paroeciæ Normëricæ: Oure*).

Anthoceros lævis (Fl. 874: *In pascuis subalpinis prædii pastoris Ourensium in Normëria*).

Bergsfjeldet i Oure d. 6. Juli 1768:

Triglochin palustre (Hb. 162, 3).

Erica Tetralix (Fl. 309).

Cerastium alpinum var. *lanatum* (Hb. 438, 19—20, cfr. Fl. 438: *In alpe Bergsfjeldet paroeciæ: Oure*).

Ophrys cordata (Hb. 668, 2, cfr. Fl. 668: *In alpe Bergsfjeldet paroeciæ Normëricæ: Oure*).

Salix arenaria (Fl. 439 = *S. limosa* Wahlenb. Blytts randbem i universitetsbibliothekets ekspl. af *Fl. Norv.* i Kristiania).

Ved Molde:

Jungermannia complanata (Fl. 521: *Habitat ad arborum truncos, in sylva Moldensi Romsdaliæ, a. 1767,* mense Jul. lecta*).

*) Hvis ikke 1767 skal være 1768, kan planten ei være samlet af Gunnerus, der 1767 visiterede i Nordland og Finmarken.

Sedum album (Fl. 705: *Habitat in Molde et in Vedøen Romsdaliæ, mense Julio 1768 lectum*).

Cerastium arvense (Fl. 1028: *In arenosis Romsdaliæ, a. 1768 in sylva Moldensi lectum*).

Clavaria ophioglossoides (Fl. 1044: *In sylva Moldensi, a. 1768 lecta*).

Atriplex marina (Fl. 1101: *In littore Moldensi Romsdaliæ*).
Er rimeligvis *A. littoralis* L. β *maritima*, der angives for Romsdalen i Hartm. Skand. Fl.).

Crassula rubens (Fl. 1106: *In Romsdalia, præsertim tractu Moldensi*. Kan ei være andet end *Sedum anglicum* Bl. 4. skand. natfm. forhl.).

Agerøen:

Fraxinus excelsior (Fl. 423: *In Agerøen Romsdaliæ*).

Lonicera Periclymenum (Fl. 307: *In Agerøen Romsdaliæ, in extrema sylva versus Kierringsund, unde mihi missa est, et ubi eandem olim legit V. D. Ramus, cfr. aarskr. for 1888—90 p. 158*).

Vedøen (23. Jul. 1768):

Geranium cicutarum (Hb. 628, 1, 2, cfr. Fl. 628: *In Vedøen Romsdaliæ*).

Rubus cæsius (Fl. 375: *In Vedøen Romsdaliæ copiose*).

Sambucus nigra (Fl. 407: *Vidi eam etiam in Vedøen Romsdaliæ*).

Cratægus Oxyacantha (Fl. 620: *Habitat in Vedøen Romsdaliæ, ubi a. 1768 a me reperta*. Er *Cr. monogyna* Jacq.).

Scabiosa Columbaria (Fl. 726: *Habitat rarius in campis aridis, e. gr. in Vedøen Romsdaliæ, cfr. Bl. foredrag ved 4. skand. natfm.*: „*Scabiosa Columbaria* findes ikke i Norge, hvorfor formodentlig en monstrøs Form af *S. arvensis* er forvekslet med den“ og Norg. Fl. p. 538 anm. I hb. findes dog, men uden angivelse af voksested, et eksemplar af planten, som det synes rigtig bestemt. Da rodbladene mangler, kan det dog ei med sikkerhed afgjøres, om det er *Scabiosa Columbaria* L. eller *C. suaveolens* Desv. Dette ekspl. kan altsaa Blytt ei have seet ved sin gennemgaaelse af hb.; thi i hans randb. *Fl. Norv.* heder det: „Savnes i Herbar.“)

Agaricus echinatus (Fl. 993: *Habitat in prædio pastoris**) *Vedøensium ad Fraxinum quandam excelsiorem,***) *haud procul ab ædibus, ubi quotannis tempore autumnii conspicitur.*

Chelidonium majus (Hb. 706: Et beklippet ark: „Germenes i Fogd Eges***) Gaard i Vedø / Gjeld d. 19. Julii 1768.“ Cfr. Fl. 706: *Habitat in Germenes Romsdalicæ, ubi jam mense Jul. semina matura protulerat.*

Verbascum Thapsus L. (Hb. 125: *Digitalis purpurea* indeholder tillige rester af denne plante, over hvilken er skrevet: „Kongelyys paa Eids Kirkegaard“).

Pedicularis Oederi (Hb. 246, 1: „Paa Rovun d. 26. Juni 1768“, benævnt *P. lapponica*).

Grytten i Romsdalen.

Setnæsfjeldet ved Gryttens Præstegaard d. 24. Jul. 1768:

Rubus saxatilis (Hb. 304, 1 med paaskrift *Ægopodium Podagraria*).

Acrosticum septentrionale (Hb. 266, 1).

Allosurus crispus Bernh. (Hb. 282, 1 benævnt *Asplenium ruta muraria*, cfr. Bl. Norg. Fl. p. 27).

Scrophularia nodosa (Hb. 732, 2, 3, 4 sammenheftede med knappenaale fra gammel tid, da de danner dele af samme ekspl.; paa 3 er skrevet: „Bekommet af H. Skanke, fundet ved Siden af Setnæsfjeldet i Grytten Jul. 1768“; paa 5: „Indre Side af Setnæsfjeldet“, cfr. Fl. 732: *Habitat in Grøtten Romsdalicæ passim et copiose, ubi mense Julio anno 1768 ex parte adhuc florens lecta.*

Orchis latifolia (Fl. 656: *In lateribus alpibus Gryttensis* Setnæsfjeld. Smlgn. Bl. Norg. Fl. p. 343: „I Hb. ligger en langbladet Skyggeform af *O. maculata* fra Setnæsfjeldet ved Gryttens Præstegaard under Nr. 656 benævnt *O. latifolia*“. Dette ekspl. savnes nu i hb.)

Orchis conopsea (Fl. 707: *In pratis aridis prædii* Noraa

*) Prest til Vedø 1741—1789 var Erik Røring (f. 1708 i Kristiania, provst i Romsdals provsti 1758—1768, død 1798).

**) Cfr. Fl. 423.

***) Jacob Andreas Eeg, foged 1748—1787, Romsdalen.

paroeiciæ Romsdalicæ Grytten; in lateribus alpis Gryttensis Set-næsfjeldet).

Carex digitata (Fl. 1049: 1768 in Grøtten lecta).

Agaricus (Kremlingia) (Fl. 448: A. 1768 tempore autumnii in pascuis sylvaticis prædii pastoris Grøttensium lectus).

Fremdeles fra Grytten — uden datum.

Paa bagsiden af Hb. 479, 7*) (*Saxifraga rivularis*: fra Maasøe 1767) har været fastklæbet 4 planter, hvoraf de tre er ekspl. af *Veronica Chamædryas* L., det ene af *Epilobium montanum* L. (d). Oventil er over a & b skrevet: „Blokkegræs.“ Ved a er skrevet „Grøtten“, ved c: „Grøtten etc.“ Nedentil er skrevet: „Meget store paa Tord-Vig-Holmene“.

Hb. 322, 7. Her har været fastklæbet 3 planter: a) øverst: bladrester, hvorved er skrevet „Mjeedurt“. b) nedenfor har der været fastklæbet et ekspl. af *Rhodiola rosea* L., hvoraf nu kun aftryk er tilbage. Ved siden heraf er overstrøget endel navne paa planten „R. Haarvoxtr. Opl. Smør Buk — it. Nordm.**) / overalt paa / Bjergene / paa Nordmøre / (e) gr. ned efter Bjer / et ved Kvalvog / *ubertim eod. nom.*“ / e) *Arenaria peploides*. Ved siden heraf: „Grøtten. Norildgræs“. Oventil staar navnet samt Nr. 8, rettet til Nr. 322. Paa bagsiden ligeledes Nr. 8 *A. peploides*.

Paa Hb. 211, 9: *Cratægus Aria* er oventil skrevet: „(Aaxel) Asald-Træ *baccis rubris majoribus* paa Grisæt paa Bjergene ved Eidet Øxen“ /. Under staar: „I Romsdalen paa et eneste Sted, sc. Grøttens (Pstgd.) i de udfaldne Bakker ved Ister-Elven“.

Nedentil blad og blomst af *Tussilago Farfara*, ovenfor hvilken er skrevet: „R. Heste-Hov (*Ungula Caballina*) — *Filius ante Patrem*. Paa Nordmøre, ei heller, *qd. sciam*, andetsteds end Ranes Klevene og nogle Steder længere op *abundanter*, i Sand og Leer, der kaldet Heste-Klov“.

B 126. Her har været fastklæbet mange forskellige planter,

*) Disse følgende er indsendte til Gunnerus rimeligvis fra Eiler Hagerup Kempe (se aarskr. for 1891 p. 82), 1758 kap. til Grytten, 1763 til Thingvold, og Jonas Jacob Schancke (se tillæg II; 1743—1775 sogneprest til Grytten).

**) Begyndelsen af linjerne er bortskaarne.

Romsdalen, samlet af Schancke, Willer og
Borchgrewink:

Digitalis purpurea (Fl. 125: *Habitat non in reliquis tantum Norvegiæ diæcesibus, sed et in parte hujus diæceseos australi e. g. Romsdalia, unde Grøttensium pastor dignissimus V. D. Schanke**) a. 1763 nonnulla mihi misit specimina, cfr. hb. 125, 1: „Grøtten et passim“. Oventil: „Nordm.: Finger-Guld Græs“. (Smlgn. ovenfor ved *Verbascum Thapsus*).

Convallaria Polygonatum (Fl. 248: *In Romsdalia, unde per V. D. Schanke item ven. minist. cand. Willer****) *specimina habeo*).

Saxifraga Cotyledon (Fl. 13: *Specimina mihi missa sunt ex Romsdalia et quidem ex prædio Nordvigen parochiæ Grøtten*).

Centaurea Scabiosa (Fl. 510: *In Romsdalia. Borchgrewink****)

For Romsdalen uden nærmere angivelse anføres:

Holcus lanatus (Fl. 378: *In Romsdalia etiam nuper reperi- tus passim, cfr. Norg. Fl. p. 65*).

Arenaria peploides (Fl. 322: *In littoribus marinis Romsdaliæ*).

Corylus Avellana (Fl. 43: *In Romsdalia frequentissima*).

Pyrus Malus (Fl. 447: *In Romsdalia*).

Acer platanoides (Fl. 614: *In Romsdalia*).

Lychnis viscaria (Fl. 652: *In Romsdalia*).

Silene rupestris (Fl. 670: *In Romsdalia*).

Linum Radiola (Fl. 722: *Habitat rarius in ericetis Romsdaliæ solo arenoso, humidioro*. Ei ellers angivet herfra. Hb. 722 uden angivelse af voksested synes ei at være samlet af Gunnerus).

Peziza cornucopoides (Fl. 743: *Interdum in sylvis Romsdaliæ*).

Jungermannia ciliaris (Fl. 855: *In petris Romsdaliæ*).

*) Cfr. brevene til denne i tillæg II.

**) Jens Ochenius Willer, f. 1733 i Stavanger, var søn af Georg Ochenius og Anna Margretha Willer. Efter forældrenes død kom han til morbroderen Peter Willer, sorenskriver i Guldalen. Blev privat dimitteret 1752, tog 1753 exam. philos., var siden en tid huslærer hos sognepræst Eiler Rosenvinge til Frostøen. Tog 1757 eksam. theol., hvorefter han paany kom til Rosenvinges hus. Blev 28. novbr. 1766 resid. kapell. til Beitstaden, ordineret 23. jan. 1767 og 10. aug. 1787 sognepr. sammesteds, død 21. aug. 1792.

***) Om denne se aarsskr. for 1891 p. 81.

1762.

Sphagnum arboreum (Fl. 1107: *Habitat super truncos e. gr. in sylvâ Romsdalia Grøttensi a 1762**) repertum).

1767.

Rumex maritimus (Fl. 318: *In littore Moldensi Romsdaliæ a. 1767**) lectus).

Tingvold paa Nordmøre. (returvisitats 3.—5. aug. 1768).

Lichen pulmonarius (Hb. 538: „Funden paa et Birke-Træe i Tingvold Præstegj.“ = *Sticta pulmonaria* (L.).

Gnaphalium uliginosum (Fl. 339: *In Tingvold Normoriæ*).

Quercus Robur (Fl. 380: *Tingvold in prædio Eikvem, unde et prædium istud nomen suum accepisse videtur*).

Conferva littoralis (Fl. 845: *In mari ad Tingvold Normoriæ*. Hb. 845 = *Ceramium rubrum* (Huds.) Ag.).

Saxifraga Cotyledon (Hb. 13, 1: „il. Tingvold-Gjeld paa Bjergerne ved Holm(?) og paa yderste For Bjergerne af Fredøen — imod Xstiansund“.**)

Nordmøre, samlet af Eiler Hagerup Kempe:

Achillea Ptarmica (Fl. 401: *Habitat in Tingvold Normoriæ, unde a. V. D. Hil. Hag. Kempe****) missa, cfr. Hb. 401: „Tingvold. Kempe.“ Ekspl. teml. ødelagt).

Lichen normorichus (Fl. 973: *In rupibus Normoriæ passim mihi a V. D. Hil. Hag. Kjempe (cujus præmaturam mortem impensius doleo, missus)*. Hb. 973 = *Alecteria divergens* (Ach.) Nyl. steril).

Lobelia Dortmanna (Fl. 522: *In aquis dulcibus Normoriæ*).

1761.

Saxifraga Cotyledon (Fl. 13. *Ipse eam a. 1761 d. 25. Juni in Sundalia*****) vidi).

*) Gunnerus visiterede 1762 og 1767 i Nordland (cfr. ovenfor p. 28).

**) Begyndelsen af linjerne er bortskaarne.

***) Angaaende Kempe se ovenfor p. 30 samt aarsskr. for 1891 p. 82.

****) Funden paa Gunnerus' visitatsreise i Romsdals amt 1761, se aarsskr. for 1891 p. 17.

Hittern:

Statice Armeria (Hb. 113, 4: „Den 6te Juni 1766 ved Strømman paa Hittern“).

B 10 indeholder forskellige planter,*) nl. *Alopecurus geniculatus* L. var., *Festuca ovina* L., var. *vivipara*, *Festuca duriuscula* Fr. samt et lidet ekspl. af *Aira flexuosa* L. Nedentil er skrevet: „d. 12. Junij 1766 paa Vigstrøm.“)

Pyrus Malus (Fl. 447: *In prædio Hitterensi* Strøm.)

Plantago uniflora (Fl. 833: *Habitat ad ripas arenosas lacuum, e. g. in Hittern Fosiæ, = Littorella lacustris* L. Den er af A. Blytt funden ved Valdersund i Fosen).

Subularia aquatica (Fl. 786: *Habitat in lacubus sub aqua, e. g. in Hittern*).

Zostera marina (Fl. 317: *Novi quendam in Hittern Fosiæ, qui pecudes suas, jam præ fame in genua procumbentes, aliis speciebus fuci (!) ante frustra adhibitis, ope hujus ab interitu servavit*).

Arbutus uva ursi (Fl. 165: *In Hittern*).

Lichen tartareus (Fl. 209: *In Hittern et alibi in maritimis, unde magna copia arcessitur ad tingendum*).

Lichen saxatilis (Fl. 210: *Habitat præsertim et copiosissime in rupibus e. g. in Hittern, unde magna copia quotannis Nidrosiam apportatur*. Hb. 210: 4 ark med dette nr. og navn (2 sterile, 2 med frugt) rigtig bestemte = *Parmelia saxatilis* (L.) Fr.).

Ulva maxima (Fl. 1002: *Habitat ad Hittern Fosiæ = Lamnaria saccharina* (L.) Lamour).

Fucus muscoides (Fl. 1071: *In mari Hitterensi = Desmarestia aculeata* (L.) Lamour).

Sedum sexangulare (Fl. 475: *Habitat rarius cum Sedo acri e. gr. in Hittern, cfr. Blytts foredrag ved 4. skand. natfm.: „Sedum sexangulare fra Hittern er efter Herb. S. annuum“*. Savnes nu i herb.)

Hopsø paa Hittern:

Sagina procumbens (Fl. 505: *In Sviinvigen prædii Hitterensis*

*) Rimeligvis samlede som de fleste paa Hittern af Jac. v. d. L. Parelius, se aarsskr. for 1891 p. 82.

Hopsøen, cfr. hb. 505, 5 et sammenlagt ark, udenpaa hvilket er skrevet: „N. 505: *an Stellaria, an potius (overstrøget) Sagina procumbens*“. Inde i arket findes foruden denne art et ekspl. af *Montia fontana* L. Neden til: „Sviinvigen & Hopsøen“)

samt:

Ascophyllum nodosum (Alger B, Q 1—2. Cfr. Tranøe den 26. Jun. 1770).

Fucus serratus (Alger B, R. Cfr. Lenvigens Præstegaard den 23. Jun. 1770).

Fucus vesiculosus (Alger B, s. Cfr. Lenvigens Præstegaard den 23. Jun. 1770).

Hittern, samlet af Jac. v. d. L. Parelius:

Fucus virgatus (Fl. 93: *In mari Hitterøen alluente, unde cum Gorgonia Placomo et Madrepora pertusa* Linn. *extractus est. et a. doctiss. studios.* Jac. v. d. Lippe Parelio *mihi missus, nunquam ante a me visus. Descriptionem iconemque ejus vide in act. Nidr. tom. III. Hb. 93 = Desmarestia aculeata* (L.) Lamour).

Primula veris γ *acaulis* (Fl. 371: *In umbrosis prædiæ Hitterensis: Vigstrøm, ubi a J. v. d. L. Parelio mense Junio florens lecta, cfr. Hb. 371, 4 (Primula veris) „den 12. Junij 1766. Aasen paa Vigstrøm“*).

Geranium lucidum (Fl. 488: *Habitat in prædiæ Hitterensi Hopen, in latere septentrionali rupis vulgo Aasen, ubi mense Jun. 1766 a. J. v. d. Lippe Parelio florens repertum*).

Utricularia vulgaris (Fl. 683: *Ex Hittern adtulit studiosus J. v. d. L. Parelius*).

Ruppia maritima (Fl. 731: *Habitat interdum in littoribus marinis inundatis. Ex Hittern adtulit studiosus J. v. d. Lippe Parelius*).

Hopen (uden angivelse af samleren):

Polygala vulgaris (Hb. 188, 2 — „d. 10. Junij 66 paa Hopen“).

Pedicularis sylvatica L.? (Hb. 246, 11: „*P. lapponica* — Hopen 11. Juni“).

Carex acuta? (Hb. 342, 11: „11. Juni Hopen“ — kun det nederste af stengelen er tilbage).

Carex capillaris L. (B 108: „11. Jun. Hopen“).

Orchis maculata L. (B 178: „fra Hopen 11. Juni 1765“ — en meget spæd og smalbladet form).

Bartsia alpina (Hb. 100, 2: Et sammenlagt ark med paa-skrift: „d. 14. Junii 1766 i Aasen ved Hopen“).

B 56: Et dobbeltark; inde i arket er skrevet „d. 6. Junii i Dale Bjergene ved Hopen.“ Ved planten er skrevet med sen haand (rimeligvis M. N. Blytts) *Phalaris arundinacea* L.

Paa bagsiden af Hb. 347 *Fucus Filum* (= *Chorda Filum* (L.), Stackh.) er skrevet: „I Dale Bekken ved Hopen den 5. Junii 1766“.

Salix caprea L.? (B 268: „*Salix* d. 11. Junij 1766 ved Søud-far Gjerdet paa Hopen“ — ♀ & ♂, blade lidet udviklede).

Hittern, samlet af Peter Daniel Baade.*)

Myriophyllum spicatum (Fl. 386: *Ex Hittern attulit V. D.* Peter Dan. Baade).

Søndmøre.

Ilex Aquifolium (Fl. 518: *Habitat in paroeciæ Sundmøriæ Orskov, unde specimina mihi missum, a chirurgo Lange**)* lectum).

De fleste angivelser fra Søndmøre skyldes dog naturforskeren Hans Strøm, sogneprest til Volden, hvis „Physisk og økonomisk Beskrivelse af Fogderiet Søndmøre“, I. 1762, hyppig citeres.

Viburnum Opulus (Fl. 7: *In Sundmøria vulgaris.* Strøm).

Pulmonaria maritima (Fl. 17: *In Sundmøria dioecesos Bergensis etiam in littore arenoso copiosissime a mult. ven. Dn. Strømio observata est.*)

Lonicera Periclymenum (Fl. 307: *In Sundmøria frequens.* Strøm).

Bunium bulbocastanum (Fl. 361: *Habitat in Sundmøria.* Strøm).

Centaurea Jacea (Fl. 368: *In Sundmøria.* Strøm).

Rubus cæsius (Fl. 375: *In Sundmøria vulgaris.* Ei ellers

*) Angaaende Baade, der paa den tid var hører ved latinskolen i Trondhjem, se aarsskr. f. 1891 p. 83. Iflg. *Fl. Norv.* 501 skal han desuden have fundet *Lycoperdon Tuber* i Værdalen (cfr. afsnit F).

**) Gottlieb Fredrik Lange, kirurg ved Reknæs hospital paa Molde. I Nordland skal han desuden have bemærket *Pulmonaria maritima* (Fl. 17: *In Norlandia a chirurgo Langio observata.*)

angivet at vokse der, men angives for Stangvik paa Nordmøre i Norg. Fl.).

Holcus lanatus (Fl. 378: *In Sundmøria*).

Quercus Robur (Fl. 380: *In Sundmøria*, = *Quercus pedunculata* Ehrh.)

Symphytum officinale (Fl. 382: *Habitat in prædio Dale paroeciæ Sundmøricæ Nordalen, copiose, flore quidem purpureo*. Strøm. Bemerkedes ei af mig paa dette sted 1893).

Spiræa Filipendula (Fl. 405: *Habitat in Sundmøria*. Strøm. Da planten ellers ikke er funden vestenfjelds, beror rimeligvis saavel denne angivelse som Kroghs for Nordfjord paa en feiltagelse, cfr. Norg. Fl. p. 1190).

Sambucus nigra (Fl. 407: *In Sundmøria*. Strøm).

Taxus baccata (Fl. 420: *Habitat in Sundmøria*).

Corylus Avellana (Fl. 743: *In Sundmøria frequentissima*).

Stellaria holostea (Fl. 490: *In Sundmøria*. Strøm. Angivelser er rimeligvis feilagtig, se Norg. Fl. p. 1048).

Centaurea Scabiosa (Fl. 510: *Habitat in Sundmøria*. Strøm. Antages i Norg. Fl. at bero paa forveksling med *C. nigra* L., men bemerkedes af mig i Tafjord 1893).

Lychnis Viscaria (Fl. 652: *Habitat in Sundmøria*. Strøm).

Aira aquatica (Fl. 742: *Habitat in Sundmøria*. Strøm).

Fucus alatus (Fl. 750: *In mari Sundm. reperit V. D. Strömius*, = *Delesseria alata* (Huds.) Lamour).

Fucus (Oederi) (Fl. 809: *Habitat in Sundmøria*. Strøm litt., = *Laurentia pinnatifida* (Gmel.) Lamour).

Agaricus violaceus (Fl. 901: *In sylvis*. Strøm).

Agaricus viscidus (Fl. 903: *In sylvis*. Strøm).

Aira alpina (Fl. 917: *In Sundmøria*. Strøm).

Aira canescens (Fl. 918: *In Sundmøria*. Strøm. Denne angivelse ligesom Kroghs for Nordfjord og Willes for Thelemarken betvivles i Norg. Fl. p. 98. Den findes dog i Willes herb. paa videnskabsselskabet i Trondhjem, se min Oversigt over det kgl. norske vidkskabss. bot. saml. i selskabets aarsskr. f. 1888—90 p. 63. Først i de seneste aar er den med sikkerhed funden her til-

lands, nemlig i den sydvestlige del af landet, se A. Blytt Chr. a Vidsk. Forhdlgr. f. 1882 No. 1 og 1886 No. 7).

Arenaria rubra β *maritima* (Fl. 919: *Ad littora insularum Sundmøriæ*. Strøm, maaske = *Lepigonum marinum* Wahlb.)

Avena flavescens (Fl. 920: *In Sundmøria*. Strøm. Rimeligvis forvekslet med *Avena elatior*, cfr. Norg. Fl. p. 105).

Carex arenaria (Fl. 921: *In Sundmøria*. Strøm).

Carex loliacea (Fl. 922: *In Sundmøria*. Strøm).

Conferva elongata (Fl. 927: *In mari Sundmørico*. Strøm, = *Chordaria flagelliformis* (Fl. Dan.) Ag.).

Conferva omissa (Fl. 928: *In mari Sundmørico*. Strøm, = *Polysiphonia fastigiata* (Roth.) Grev.)

Conferva seposita (Fl. 929: *In mari Sundmørico*. Strøm, = *Ceramium rubrum* (Huds.) Ag. iflg. Foslie i Tromsø Museums Aarshefter, IX. 1886).

Geranium columbinum (Fl. 932: *Habitat in Sundmøria rarissime*. Strøm. Ei ellers angivet derfra. Strøm forklarer den i sin beskrivelse over Eger som *Erodium cicutarium*).

Filago pyramidata (Fl. 933: *Habitat in Sundmøria*. Strøm. Antages af M. N. Blytt i foredr. ved 4. skand. natfm. = *Filago montana luxurians*. Ellers ikke angivet derfra).

Orchis pyramidalis (Fl. 943: *In Sundmøria*. Strøm, rimeligvis = *Orchis maculata* M. N. Blytt l. c.).

Prenanthes muralis (Fl. 945: *In Sundmøria*. Strøm).

Salix cinerea (Fl. 946: *Sundm. Selje-vie*. Strøm. *In sylvis frequens*. Rimeligvis forvekslet med *S. aurita* L., cfr. Norg. Fl. 946).

Tremella sphaerica (Fl. 952: *Habitat in confervis marinis*. Strøm. *Mihi non visa*).

Veronica agrestis (Fl. 954: *Frequens in Sundmøria*. Strøm).

Nordfjord.

Da lokaliteter fra dette fogderi i *Fl. Norv.* anføres under Søndmøre, skal angivelserne her nævnes. De skyldes Jens Andreas Krogh (en tid kapellan hos Strøm, derefter hos faderen i Davigen, hvor han senere blev prest).

Stryen.

Andromeda hypnoides (Fl. 667: *Habitat in alpe*: Kirkenibben *paroeciæ* Stryen, in *Sundmørice*, unde a V. D. Krogh*) *mihi missa*. Hb. 667 uden nogensomhelst angivelse indeholder en enkelt blomst af planten).

Lichen croceus (Fl. 735: *Habitat in alpe* Kirkenibben *paroeciæ* Stryen in *Sundmørice*, unde a V. D. Krogh *mihi missus est*).

Gloppen.

Cardamine bellidifolia (Fl. 338: *Habitat in alpinis passim etiam Sundmørice e. g. alpe* Svarte Kari *paroeciæ* Gloppen. *Ven. Dn. I. A. Krogh*. I Hb. to eksplr. uden nærmere angivelse, det ene rigtig bestemt, det andet = *Arabis Thaliana* L.).

Lichen deustus (Fl. 736: *Habitat in alpe quadam paroeciæ* Gloppen, in *Sundmørice*. V. D. Krogh).

Bremanger.

Hyacinthus racemosus (Fl. 961: *Habitat ad promontorium* Skarvenycken *insulæ Sundmørice* Bremanger. V. D. Krogh, *veritatem rei confirmante V. D. Strømio in litt. ad me datis. Exemplar mihi missum, sed incompletum. Si planta iterum reperitur, dispiciendum est, utrum hujus generis vere sit, an potius Scilla bifolia* n. 1068. Denne sidste antagelse, som allerede M. N. Blytt formodede var rigtig (se foredr. ved 4de skand. naturfm. 1844 og Norg. Fl. p. 310) er bleven bestyrket ved, at den i den senere tid er bleven funden paa nogle øer i Søndfjord, se Norg. Fl. p. 1271. Den mangler i Gunnerus' herb.).

Til Nordfjord er rimeligvis ogsaa at henføre angivelsen Fl. 679: *Lychnis alpina*. *Missa a V. D. Krogh ex alpinis Sundmørice*.

*) Ang. Strøm og Krogh se forresten aarsskr. f. 1891 p. 83-85.

F. Visitatsreisen i Indherreds provsti og de derfra opgivne planter.

Kopibog nr. 4, p. 816 — 13. Juni 1769 til von Grambov.

Da jeg til min forehavende Visitatz Reises Befordring til Indherredets Provstier, som jeg agter, om Gud vil, at tiltræde den 26. hujus, her fra Byen til Sælboe, hvor der bliver visiteret den 28. derefter, behøver paa ethvært af de sædvanlige Skiftsteder 7 Hæste med behørige Manskab, samt en god Bod over Selboe-Søen med Roersfolk udi, saa skulde jeg herved af deres Højvelb. tjenstligen udbede mig den Godhed, at fornødne Anstalter dertil ved Hr. Fogden Sørensen at føje, at bemelte Skyds til oven anførte Dag den 26. hujus Klokken 6 om Morgen ved mit Huus her udi Byen maatte være tilstede, saavel som og paa de øvrige sædvanlige Skifte Stæder, baade paa min Oprejse til Sælboe og Nedrejse derfra, som til den 29. og 30. er berammet at ske igiennem Klæboe lige til Stordalen.

D. 13. Juni til Provsten Frugaard.*)

Da jeg ved min forehavende Visitations Rejse til Indherreds Provstier, som antrædes den 26. Junj har foresat mig først den 28. Jun. at besøge Sælboe Meenighed, saa har jeg ei vildet undlade saadant at gjøre Deres Velærværdighed bekient, at fornødne Anstalter gøres til, at Meenighederne af Annex og Hoved Sognet

*) Hans Frugaard f. 1716 i Jylland, blev student 1735, theol. eksam. 1742, 1746 uordineret missionær til Ranen, 1751 sogneprest til Kjøllefjord, 1757 til Alten-Talvig og provst i Vestfinmarken og 1767 sogneprest til Selbo. Tog afsked 1791 og døde 1792. Skaffede Gunnerus naturalier fra Finmarken, se brevene i tillæg II.

ved Hoved-Kirkene maatte samles, at jeg kunde erfare deres Tilstand og Oplysning i de Ting, som henhører til Guds Rige, da Kirke- og Skole-Regnskaber tillige Ministerial-Bogen mig maatte forevises, ligesom og Klokkere og Skolemestere tilholdes med sine Undervisningsmantaller at være til Stæde. I lige Maade vil Der. Velærv. drage Omsorg for, at besørge Skyds, som maatte ved min Ankomst være tilstede, hvor det gjøres fornødent.

P. 816. — 1769 13. Juni til Præsteskabet i Indherred.

Da jeg den 26. Jun. tilkommende agter i Herrens Navn at tiltræde min Visitations Rejse til Indherreds Provstier, efter den Route, som jeg til Deres Velærværdigheders Efterrettelighed herudi indesluttet lader følge,*) saa skeer dette for saadant at gjøre Deres Velærværdigheder bekient med Anmodning om at Meenighederne maatte tilsiges saavel af Annexerne som Hoved-Sognene ved Hoved-Kirkene til bestemte Tiider at møde, tillige med Skolemesterne og Klokkerne, som bør (have) deres Undervisningsmantaller færdige, ligesaa og Kirke-, Skole- og Fattige Regnskaber tilligemed Ministerial- og Kirkebøgerne ethvert Stæd forevises, paa det at der maae erfares, at alle Ting holdes i god Orden. I lige Maade vilde de kiære Brødre drage Omsorg for, at behørig Skyds med 7 Hæste hvoraf de 3 bruges til min Bagage, paa ethvert Stæd maatte staae færdige, hvorom jeg har tilskrevet Fogderne. Dette mit Brev vilde de kiære Brødre besørge uden Ophold under Couvert den ene fra den anden, efter Rejse Routens Udvisende, ved Klokkere og Medhielpere befordret det hastigste mueligt er, da enhver tillige antegner paa samme Tiiden, naar det ankom og igjen afgaar, saa at jeg sidst ved min Ankomst forefinder det i Lexvigen.

P. 816. — 13. Jun. til Fog. Arnet**) og Randulf.***)

Da jeg til min Visitations Rejses Befordring igiennem Indherredernes Provstie, som antrædes den 26. Jun., efter hosfølgende Rejse Rute, behøver ved ethvert af de sædvanlige Skifte-Stæder 7 Hæste

*) Visitatsruten er ei kopieret i bogen.

**) Peter Arnet, foged i Stør- og Værdal 1743—1780, d. 1785.

***) Peter Randulf (With), foged i Inderøen 1760—1774 (suspenderet 1766 og 1773, fik afsked mod at forblive i arrest, til gjælden var betalt, rømte og døde i Kjøbenhavn 1776).

med behørig Manskab, uden hvor Vejen er til Vands, da en god Bod med behørige Roersfolk udfordres, saa skeer dette for at anmode Velædle Hr. Fogd. om, at føje de dertil fornødne Anstalter, at jeg ved min Ankomst til hvert Stæd maatte forefinde den behørige Skyds, ligesom jeg desuden tiensligt anmoder Velædle Hr. Foged om at have den Godhed at laane mig Konge-Baaden over Sneasevandet.

P. 156 — d. 23. Dec. 1769 til Kongen, Visitationsberetning om Indherrederne.

Der. K. M. har jeg herved i følge aller underdanigste Pligt at indberette, at jeg i afvigte Sommer fra 26. Jun. til 3. Aug. visiterede i Øster- og Vester Indherreds Provstier, og befant Kirkerne i forsvarlig Stand, og Meenighederne, en og anden Person hist og her undtagne, vel oplyste, samt Præsten med andre Betjente flittige og upaaklagelige i Embedet og ustraffelige i Liv og Levnet, H. Ejler Rosenvinge,*) Sognepr. til Frosten undtagen, hvilken ligesom altid tilforn baade før og efter min Ankomst til Stiftet, uagtet alle Paamindelser, haardnakket vedbliver at ængstige sine Tilhørere i Skriftestolen, og afvise unge og ældgamle derfra uden lovlig og tilstrekkelig Aarsag, samt derhos at tilsidesætte alle Ordre, som ham paa det aller eftertrykkeligste ere blevne tillagte for at raade Bod paa hans meget onskabsfulde og høist ulovlige Udsvævelser, saaledes som jeg aller underdanigst under 21. Nov. har indberettet den heele Sag udførligen i D. K. M.s Cancell., forventende aller naadigst Befaling til min alerunderdanigste Efterlevelse. Det i Deres Ms. Cancellie indsendte Document og Oplysninger angaaende denne højest fortrædelige Mands store og aabenbare Forseelse, ere efter mine allerringeste Tanker af den Beskaffenhed, at hand ved D. K. Ms. højeste Resolution uden videre Proces kunde removes fra sit Embede, saa som han længe har fortjent; og hans Ondskab

*) Eiler Schøller Rosenvinge, f. 1703 i Nordland, blev 1731 pers. kap. til Værdalen, 1735 vicepastor til Frosten, og første sogneprest sammesteds 1740. Var baade 1746 og 1762 under aktion, fordi han misbrugte sin embedsmyndighed til derved at tilvende sig ulovlige indtægter. Døde 1776 efter kort forud af hoiesteret at være bleven fradømt sit embede.

er saa stor, at jeg befrygter, at Uordenen vil aldeles tage Overhaand, om hand ei hastig bliver removeret.

Jeg bør tillige ved denne Lejlighed allerunderdanigst andrage for D. K. M., at Melhuus Kirkes Ejer, H. Krigsraad Rogert, har for nogle Aar siden skilt Melhuus Præstegjeld og Klokker i Dalenes Provstie ved Klokkergaarden Hofstad, uagtet samme allerede i Aaret 1603 af da værende Lehnsherre i Trondhjem, Steen Bille, til Klokkergaard for Melhuus Præstegjeld er bleven udlagt, og siden bestandig har været Klokkerbolig, indtil H. Krigs Raad Rogert i Aaret 1766 solgte den, ligesom den og i begge Stiftets Bøger som Klokkerbolig er indført; og altsaa i følge h. Kgl. allernaad. Rescr. af 7. Jun. 1743 ei fra Kaldet burde skilles, da en Kirke Ejer af højbemelte Rescr. meg(et) mer er forbunden til at indrømme Klokkeren en af Kirkens Gaarde, hvor ingen Klokkerbolig er, ja endog lade Huse for ham opbygge, hvor ingen ere. D. K. M. ansøger jeg derfor allerunderdanigst, at Kirkeejeren allernaadigst maatte tilholdes at levere bemelte Gaard tilbage til Klokkerbolig, uagtet hand beraaber sig paa, at have haft høj. Kgl. Resolution og Tilladelse at selge samme og skille Klokkeren derved. Til Slutning ønsker jeg, at Gud vil lykkeligjøre D. K. M., det h. Kgl. Huus og D. Ms. allern. Regjering, og lade Der. M. rigeligst nyde al Velsignelse baade i det timelige og aandelige, med hvilket Ønske og dybeste Soumission jeg henlever etc.

P. 972. — Til Missions Collegium.

D. 23. Dec. 1769 til Colleg. om Visit. i Sælboe og Snaasen
i Aaret 1769.

Uagtet jeg af denne dags dato har nedsendt en allerunderdanigst Beretning til Hs. K. M. angaaende en i afvigte Sommer holdt Visitation i Øst og Vest Inherreds Provstier, saa eragter jeg det dog for min underdanige Skyldighed tillige at indberette D. Hgrevel. Exc. H. Preses og øvrige høje og højstærede Herrer, at jeg ved samme Lejlighed visiterede i Sælboe og Snaasens under Missionen henhørende Præstegjeld, og samme Steder befant alt hvad min Visitation kunde vedkomme i ordentlig Stand. Hovedkirkerne ere malede og vel vedligeholdte, Meenighederne vel oplyste, endskjønt

der var kun gandske faa Finner fremkomne til Snaasen, og i Sælboe er ei mange, men i øvrigt bruges all Flid saa vel af Missionairen i Snaasen og Finlierne, H. Steen Meldal,*) som og af Sognepræsterne, H. Provsten Sylow**) og H. Pr. Frugaard, ved hvilke 2de retskafne og utrættelige Mænd i at iagttage deres Embeder begge bemelte Meenigheder ere blevne vel forsynede, og trængte især Snaasens Præstegjeld, hvor adskillig Uorden havde indsneget sig i sal. Muses***) Tid, til en saadan Mand, som H. Pr. Sylow er. Hvad dette Kalds Indkomster angaar, saa finder jeg fornøden ikkun at melde saa meget, at en vederheftig Mand har ladet H. Pr. Sylow byde 400 rdr. i aarlig Forpagtning for hans 10de, og at ham ved hans Ankomst samme summa blev tilbudet, som han ei tog imod, fordi hand ansaa den for forliden. Til Slutning har jeg den Ære underdanigst at lykønske D. H. K. Co. til det nye Aar. Gud opholde Der.Exc.er og højstærede Herrer ved al timelig og aandelig Velsignelse og forfremme alle deres priselige Bemøjelser til hans Navns Ære og hans Kirkes beste etc.

Planter opgivne for Indherred:

Sælboe:

Belounet ved Sælboe-Søe 27. Juni 1769:

Lychmis dioica (Hb. 123, 2).

- *) Steen Meldal, f. 1738, dimitteret fra Trondhjems skole 1759, theol. eksam. 1762, 1765 missionær til Finlierne i Snaasen, 1774 succederende sogneprest og ved Sylows død 1779 virkelig sogneprest sammesteds. Tog afsked 1805 og døde 1817.
- **) Thomas Edvard von Westen Sylow, 1746 missionær i Varanger, 1748 sogneprest til Vadso og provst i Østfinmarken, 1767 sogneprest til Snaasen, døde 1779.
- ***) I Snaasen havde der været 3 prester i rad af navnet Muus: Mag. Nils Muus (f. 1639, udnævnt til Snaasens sognekald 1696, død 1737). Sønnen Peter Johan Muus, først (1704) personel kapellan hos faderen, dernæst (1719) missionær og fra 1732 sogneprest i Snaasen, hvor han døde 1750. Roses i Hammonds missionshistorie for sin iver og nidkjerhed i missionens tjeneste. Dennes søn var igjen Povel Muus, 1733 missionær for Overhaldens og Snaasens finner, var derpaa 8 aar faderen adjungeret i embedet og blev ved dennes død 1750 sogneprest til Snaasen. Døde i oktober 1766.

Geum rivale (Hb. 64, 2).

Ophrys ovata (Hb. 127, 6).

Ved Sælboe-Stie 27. Juni 1769:

Viola biflora (Hb. 141, 1).

Kjærringrenna ved Sælboe-Søe 27. Juni 1769:

Chrysosplenium alternifolium (Hb. 54, 2. 3).

Stellaria nemorum (Hb. 232, 2).

Actæa spicata (Hb. 27, 2).

Ophrys cordata (Hb. 668, 3—5, cfr. Fl. 668: *Ad lacum*: Sælboesøen *præfecturæ Indherredensis*).

Lycopodium annotinum (Hb. 271, 5).

Phalaris arundinacea (B 55).

Arundo Phragmites (Fl. 222: *Ad Sælbosøen, vulgo Sollasjøen*).

Cerastium aquaticum (Fl. 1036: *Habitat ad Sælbosøen, in sylva repertum*. Ei ellers funden i T.hjems stift og rimeligvis forvekslet med *Stellaria nemorum*, cfr. Fl. 1. c. *Dubitant tamen nonnulli botanici, utrum a Stellaria nemorum satis sit distincta*, cfr. Hb. 232, 2: „N. 115. NB. *an Stellaria nemorum an Cerastium aquaticum*.“ *Stellaria nemorum* er derpaa bibeholdt og n. 232 tilføjet).

Størdals Skov ved Sælbofjeldet 29. Juni 1769:

Eriophorum angustifolium Roth (Hb. 174, 2 benævnt *E. Polystachion*).

Convallaria bifolia (Hb. 180, 2).

Geranium pratense L. (Hb. 73, 4).

Carex acuta (Hb. 342, 3 Størdals Skov etc.).

Desuden findes samme paaskrift ved en fastlimet mølædt og defekt tue af *Bartramia crispa* Sw. (Moser B, 9).

Tremella lichenoides (Fl. 1092: *In Hypno montis humentis Sælboensis a. 1769 lecta*).

Tremella verrucosa (Fl. 1093: *In lapide rivuli cujusdam Sælboensis a. 1769 lecta*).

Bolken i Størdalen 1. Juli 1769:

Luzula campestris D C. (Hb. 136 benævnt *Juncus squarrosus?*, hvortil senere er føjet *viæ*).

Trientalis europæa (Hb. 230, 5).

Thymus Acinos (Hb. 158, 4, 5).

Brassica campestris (Hb. 301).

Sinapis arvensis (Hb. 302, 1, 2, B 153).

Stellaria nemorum (sammesteds uden datum).

Mnium trichomanis (Fl. 1104: *In udis et umbrosis Størdalæ, primo vere a. 1769 lectus*).

Cratægus Aria (Fl. 211: *Olim et copiose plantata videri potuit in prædio Nedre Vernæs Størdalæ, uti S. V. Pontoppidan ex Horticultara Gartneri recte meminit; sed hodie ne vestigium quidem ejusdem aliarumque pulchrarum arborum, ibidem olim a Duce militum, vulgo Generali Majore, Schultzio studiosissime plantatarum, conspicitur*).

Lichen jubatus (Fl. 212: *Habitat in sylvis Størdalensibus, præsertim in Pino sylvestri*).

Saxifraga Cotyledon (Fl. 13: *Specimina mihi missa sunt ex Størdalen*).

Cicuta virosa (Hb. 42: „*Fra en alveo derelicto i Størdalen*“, cfr. Fl. 42: *Habitat in locis paludosis passim e. g. in Sell, Guldbrandsdalæ copiose, sed adhuc longe copiosus in prædiis parochiæ Størdalen: Moxnes, Reppe etc. in alveo quodam derelicto*).

Stenvigsslot 1. Juli 1769:

Bunias Cakile (Hb. 21, 1).

Stenvigsslot 3. Juli 1769:

Veronica Chamædryis (Hb. 47, 1).

Silene rupestris (Hb. 670, 3).

Potentilla argentea (Hb. 144, 1).

Thymus Acinos (Hb. 158, 3).

Draba incana L. β *contorta* Lindb. (Hb. 3, 5).

Erysimum hieracifolium L. var. (Hb. 585, 2 benævnt *Cheiranthus erysimoides*. Cfr. *Fl. Norv.* 585: *Habitat ad rudera arcis, vulgo Steenvigsholms Slot, ubi a. 1769 d. 3. Jul. ex parte adhuc florens repertus*.— Se Blytts foredrag ved 4. skand. natfm.: „*Cheiranthus erysimoides* i Herb. er *Erysimum hieracifolium* L. var.“)

- Linum catharticum* (Hb. 86, 1 b).
Plantago lanceolata L. (B 75).
Hieracium murorum L. (B 166).
Verbascum nigrum (Hb. 639, 4 — uden tidsangivelse).

Frosten 6. Juli 1769:

- Erysimum hieracifolium* L. (B 148).
Salix aurita L. (B 219 & 220).

Skogns Præstegaard d. 8. Jul. 1769:

- Sinapis alba* L. (B 152).
Brassica campestris Lange (B 149).

Eide i Skogn 8. Jul. 1769:

- Ulmus campestris* (Hb. 295).

Værdalen.

Bjertnæs i Værdalen 1. Juli 1769:

- Matricaria Chamomilla* (Hb. 400, 2, cfr. Fl. 400: *In prædio Værdaliæ* Bjærtnæs, *copiose*).

Hægstad i Værdalen 10. Juli 1769:

- Veronica Chamædrys* (Hb. 47, 2).
Galium uliginosum (Hb. 78, 2).
Lycopsis arvensis (Hb. 498, 1 uden datum).
Euphorbia Helioscopia (Hb. 189, 1).
Thymus Acinos (Hb. 158, 6).
Fumaria vulgaris (Hb. 161, 1).
Lathyrus pratensis (Hb. 263).
Erigeron acris (Hb. 504, 1—4, cfr. Fl. 504: *In prædio Værdaliæ* Hægstad).
Alopecurus geniculatus L. (B 7, 8, 9).
Milium effusum L. (B 11).
Aira cæpitosa L. (B 35, 36).
Avena pubescens L. (B 39).
Poa nemoralis L. (B 49).
Polygonum Convolvulus (B 106).
Galeopsis Tetrahit L. (B 134).
Matricaria inodora L. (B 175, a).

Anthemis tinctoria (Fl. 534: *Ex Værdalia, inter plures alias plantas, missa a V. D. Kortholt,**) *cæterum a me non visa*).

Ulva pruniformis (Fl. 737: *In lacubus Værdaliæ. V. D. Kortholt, = Himanthalia lorea (L.) Lyngb. ex parte Foslie l. c. 105*).

Peziza Auricula (Fl. 554: *Habitat ad putridas arbores, mihi missa e Værdalia*).

Lycoperdon Tuber (Fl. 501: *Habitat sub terra in pascuis sylvaticis prædii past. Værdalensium, ubi a. 1766 a V. D. Petro Daniel Baade***) *lectum. Mihi etiam a plur. ven. Dn. Petro Krog****) *Værdalensium pastore et Indherredensium præposito dignissimo missum. Angivelsen beror rimeligvis paa forveksling med en spiselig art Scleroderma, cfr. aarsskr. f. 1888—90 pag. 193*).

Atriplex hastata (Fl. 1012: *In Værdalia, unde missam habeo*).

Leksdalsvandet i Værdalen:

Lobelia Dortmanna (Fl. 522: *In Lexdalsvandet paroeciæ Indherredensis: Værdalen*).

Satyrrium nigrum (Fl. 445: *In alpibus Værdalicis versus Jemtiam*).

Stenkjær 13. Juli 1769:

Crepis tectorum (Hb. 138, 2 benævnt *Hieracium umbellatum*).

Lichen pulmonarius (Hb. 538: „I Skoven ved Stenkjær i Sparboen 13. Juli 1769“, = *Sticta pulmonaria* (L.) — 2 ekspl.)

*) Simon Nikolai Kortholt, 1739 pers. kap. til Beitstaden, 1747 første resid. kap. til Værdalen. Boede paa sin eiendomsgaard Øgstad. Afstod 1768 embedet og døde 10. juni samme aar.

***) Om Baade se afsnit E under „Hittern“ og aarsskr. f. 1891 pag. 83.

***) Peder Offesen Krog, søn af Offe Gjerlovsen, kjøbmand i Trondhjem, antog navnet Krog efter biskop i T.hjem Dr. Peder Krog, der antog ham som sin søn. Blev 1723 dimitteret fra T.hjems skole, var derefter hører sammesteds, indtil han 1735 blev pers. kap. til Værdalen. Blev sogneprest sammesteds 1747. Ved Indherreds provstis deling blev han 1766 provst over Østre Indherreds provsti, tog afsked derfra og døde 1779. I andet ægteskab havde han en søn, hvem han opkaldte efter Gunnerus (dimitteret 1783 fra T.hjem, død 1837 som sogneprest til Arendal).

Mentha aquatica (Fl. 223: *Habitat ad fluvios* Stenkjær-Elven et Namsen, unde mihi missa est. Har vistnok kun været en form af *Mentha arvensis* L., cfr. Hb. 233 og B 140, et hefte, der blandt andet indeholder endel eksemplarer af *Mentha arvensis*).

Rumex Acetosella (Fl. 654: *In præfectura Nidrosiensi*: Indherred — *in tectis*).

Stods Præstegaard. d. 14. Juli 1769:

Veronica Beccabunga (Hb. 59, 1).

Sammesteds 17. Juli 1769:

Salix pentandra L. (B 215).

Ribes nigrum (Fl. 351: *In Hundløen paroeciæ* Stood).

Spergula nodosa (Fl. 669: *In paroeciæ Indherredensi*: Stood).

Snaasen.

Øxnesøen i Snaasevandet 14. Juli 1769:

Pyrola rotundifolia (Hb. 119, 2).

Erigeron acris (Hb. 504, 5).

Sammesteds 17. Juli:

Vicia sylvatica (Hb. 16, 1).

Sandvigtingen i Snaasevandet 14. Juli 1769:

Potentilla argentea (Hb. 144, 2).

Erigeron acris (Hb. 504, 6, 7).

Centaurea nigra L. (B 172).

Sammesteds 17. Juli:

Woodsia ilvensis R. Br. (B 283—284).

Cystopteris fragilis Bernh. (B 286—287).

Hellesøen i Snaasevandet 17. Juli 1769:

Milium effusum L. (B 12, b).

Triticum caninum Schreb. (B 63, 64).

Salix pentandra L. (B 216).

Salix nigricans Sm. (B 227, 228).

Bergsaasen paa Snaasen 18. Juli 1769:

Rhamnus Frangula (Hb. 18, 2).

Convallaria Polygonatum (Hb. 174, 1—6).

Ophrys insectifera myodes (Hb. 967, 3—6, cfr. Fl. 967: *Ha-*

bitat in Bergsaasen*) nec non Støveraasen *paroeciæ* Snaasen, *dioc. et præfecturæ Nidr. copiose, ubi d. 18. Juli h. a. florens lecta*).

*Serapias latifolia*** (Hb. 970, 1—4, cfr. Fl. 970: *Habitat in Bergsaasen et alibi in paroecia Snaasen*).

Salix hastata L. (B 233).

Centaurea Scabiosa (Fl. 510: *A me lecta in Bergsaasen nec non Støvraasen paroeciæ Snaasen præfect. Nidr. mense Jul. 1769*).

Orchis conopsea (Fl. 707: *In lateribus montis Snaasensis: Bergsaasen*).

Serapias longifolia (Fl. 1103: *In alpibus Snaasensibus cum Ser. latifolia lecta, = Epipactis palustris* Crantz. Plantens nordgrænse, se Blytt Norg. Fl. p. 355. Vides dog ikke at være gjenfunden her).

Ophrys Nidus avis (Fl. 963: *Habitat in nemoribus e. g. paroeciæ Snaasen*. Plantens nordgrænse, se Blytt l. c. p. 353. Ligesom den foregaaende ei ellers opgiven for det nordenfjeldske Norge).

Støveraasen paa Snaasen 19. Juli 1769:

Ophrys myodes.

Centaurea Scabiosa. (Se under „Bergsaasen etc.“).

Linnæa borealis (Hb. 69, 1).

Snaasens Præstegaard (18.—19. Juli 1769):

Achillea Millefolium (Hb. 194: 18. Juli).

Salix nigricans Sm. (B 222, 223, 226, 231; 18. Juli).

Salix caprea L. (B 231: 18. Juli).

Hieracium Pilosella (Hb. 283: 19. Juli).

Wallemsberg ved Snaasevandet 21. Juli 1769:

Verbascum Thapsus (Hb. 349).

Serapias latifolia (Hb. 970, 5, 6).

Saxifraga aizoides (Hb. 541, 1, 2 uden datum).

Holum ved Snaasevandet 21. Juli 1769:

Epilobium palustre (Hb. 71).

*) Gjenfunden paa Guunerus' lokalitet af Norman, se Ark. for Math. og Naturvsk. VIII, 137.

**) Opgives for flere steder, f. eks. Stævraaasen (Gunn.: Støveraasen) af Norman l. c. Formen *atrorubens* = *Epipactis atrorubens* Hoffm.

Fontinalis minor (Fl. 969: *In fluvio Holumensi ad lacum Snaasensium vulgo: Snaasenvandet, ubi d. 21. Juli 1769 absque fructificatione reperta est*).

Elatine Hydropiper (Fl. 1037: *In rivulo ad Snaasenvandet h. a. mense Jul. florens lecta, cæterum a me non visa, rarissima Norv. plantula. Vides ei ellers at være funden nordenfjelds; plantens udbredelse i landet synes dog ikke at være tilstrækkelig kjendt*).

Osmunda crispa (Fl. 1055: *A me in lateribus montium Snaasensium, ad Snaasenvandet sitorum, a. 1769, mense Julio reperta*).

Conferva glomerata (Fl. 1091: *In rivulo Snaasensi a. 1769 mense Julio lecta*).

Lythrum Salicaria (Fl. 539: *Habitat ad ripas lacuum et fluviorum, e. gr. ad Snaasen-vatnet. Vides ei at være funden nordenfjelds siden Gunnerus' tid*).

Satyrium nigrum (Fl. 445: *In alpibus Snaasensibus versus Jemtiam*).

Pedicularis hirsuta (Fl. 469: *Ex alpibus Snaasensibus misit V. D. Meldahl. Denne angivelse er meget tvivlsom, da planten ellers kun er funden i Nordland og Finmarken*).

Ophrys cordata (Fl. 668: *In paroecia Snaasen*).

Silene rupestris (Fl. 670: *In paroecia Indherredensi Snaasen, frequens*).

Hydnum repandum (Fl. 1041: *In sylva quadam Snaasensi, haud procul a templo, a. 1769 lectum*).

Bryum alpinum (Fl. 1063: *In alpe Snaasensi 1769*).

Mentha hirsuta (Fl. 1110: *In aquosis paroeciæ Snaasen et Overhalden sæpe inter Menthas aquaticas, quibus proxime accedit. Ante hæc in Anglia et Hallandia Sueciæ reperta. Da planten ei ellers er funden i Norge, beror angivelsen maaske paa forveksling med en form af *Mentha arvensis* L.)*

Snaasen 1764 & 1765:

Scutellaria galericulata (Fl. 128: *Missa mihi etiam est ex*

Snaasen, cfr. Hb. 128, 2: „Snaasen d. 8. August 1764“ — og Hb. 128, 3: *Ex* Snaasen, Sodeman“.*)

Mentha arvensis L. (B 140, et hefte indeholdende især former af denne art. Paa blad 14 er *Mentha arvensis* rettet til *aquatica* — „Wol-homle — Snaasen d. 8. August 1765“).

Lycopodium alpinum L. (Hb. 271, 2 benævnt *L. complanatum* — „Jamne d. 8. Augusti 1765“).

Trollius europæus (Hb. 355, 2: „Iiel Soloye. Snaasen d. 8. Augusti 1765“).

Saxifraga autumnalis (Fl. 128: *Anno* 1765 *ex* Snaasen *mih* *missa est.* Hb. 24 = *S. aizoides* L.).

Finlierne (Snaasen) uden nærmere angivelse:

Veronica officinalis (Hb. 46, 1).

Scabiosa arvensis (Hb. 186, 1).

Convallaria bifolia (Hb. 180, 1: „Eegkorn *vel* Eeghorn-Bær“, cfr. Fl. 180: *In* Finlierne).

Alchemilla vulgaris (Hb. 192, 1).

Gentiana campestris (Hb. 96, 1).

Campanula rotundifolia (Hb. 362, 6: „Finlierne, Blaae-Klokke“).

Parnassia palustris (Hb. 231, 1).

Erica vulgaris (Hb. 15, 1).

Epilobium angustifolium (Hb. 57, 3).

Polygonum viviparum (Hb. 9, 1).

Polygonum Persicaria (Hb. 406 benævnt *P. Hydropiper*).

Arbutus alpina (Hb. 178, 2: „Voxer i Fjeldet“)**).

Cerastium vulgare L. (Hb. 191 benævnt *Alsine media*).

Lychnis dioica L. (Hb. 124, 1 benævnt *L. Flos cuculli*).

Euphorbia helioscopia (Hb. 189, 2).

Spiræa Ulmaria (Hb. 215, 1).

*) Da Gunnerus hverken synes at have været i Snaasen 1764 eller 1765, er planterne fra disse aar i Hb. rimeligvis indsendte til ham, maaske alle fra Sodeman. Smlgn. nedenfor under „Planter indsendte fra Overhalden og Snaasen af Sodeman.“

**) Paa bagsiden er skrevet: „Vinter-Tistelen. Denne har jeg taget, fordi de har her et Mærke, at saa hoi den vokser, skal Sneen falde. Den kand voxer 4 à 5 Alner i Høide.“ Ekspl. mangler, men udsagnet gjælder rimeligvis *Carduus palustris* L. (Fl. 598 „Spaastistel“).

Comarum palustre (Hb. 65, 1).

Melampyrum pratense (Hb. 146, 4).

Rhinanthus Crista Galli (Hb. 305).

Gnaphalium norvegicum Gunn. Fl. 84 (Hb. 1056, 1, 2, 3 be-
nævnt *G. hyperboreum*).

Carex flava (Hb. 526, 3).

Betula nana (Hb. 419, 2).

Rhodiola rosea (Hb. 103, 3: „Haarvæxter“).

Mentha arvensis L. (B 140 blad 4 og 5: „Voldhumle, Fin-
lierne“, blad 9: „Finlierne. Roden lugter meget stærkt“. Cfr.
ovenfor under „Snaasen 1764 & 1765“).

Paa bagsiden af B 200 har været fastklæbet en plante, ved
hvilken er skrevet: „N. *Aconit Lycoctonum* Finlierne“. Levninger
af samme plante med samme stedsangivelse findes ogsaa paa bag-
siden af B 204.

Polemonium cæruleum (Fl. 83: *In Finlierne paroeciæ Snaa-
sensis*).

Beistad.

Polypodium aculeatum (Fl. 976: *In sylvâ Bedstadiensis, a.
1769 repertum, ante hæc in Scandinavia non repertum.* I Hb.
et ekspl. uden voksested paaskrevet „Muller“).

Osmunda regalis (Fl. 992: *In sylvâ Bedstadiensis, rarior
Norvegiæ planta.* Denne plante er aldrig ellers funden i Norge,
hvorfor angivelsen sandsynligvis er feilagtig, cfr. Bl. foredr. ved 4.
skand. natfm.).

Arenaria trinervia (Fl. 1016: *In sylvâ Bedstadiensis h. a.
lecta, cæterum, ut opinor, rarior Norvegiæ planta, minimum,
quod ad Norvegiam nostram magis septentrionalem adtinet*).

Hydnum auriscalpium et tomentosum (Fl. 1039 & 1040: *In
sylvâ acerosis e. g. Bedstadiensibus, sæpe in strobilis Pini Abie-
tis lectum*).

Inderøen:

Bromus secalinus (Hb. 164, 5, 6: „Gjørv paa Inderøen 25.
Jul. 1769“).

Polemonium cæruleum (Fl. 83: *In alpe Inderøensi Vas-
aasen*).

Overhalden.

Chara hispida (Fl. 1118: *A me in Overhalden lecta.*)

Planter indsendte af Sodeman*) fra Overhalden og Snaasen:

Hb. 15, 2: *Erica vulgaris*.

Hb. 24: *Saxifraga aizoides* (benævnt *S. autumnalis*, men nedenfor er skrevet *aizoides*. Cfr. ovenfor under „Snaasen 1764 & 1765“. Paa arket har ogsaa været fastklæbet et ekspl. af *S. Cotyledon*).

Hb. 38, 1: *Potentilla anserina*.

Hb. 152: *Tamarix germanica*, cfr. Fl. 152: *Habitat in Overhalden et Værdalen, unde prægresso anno* (c: 1764) *varia specimina mihi missa sunt*.

Paa bagsiden af B 103 (*Luzula spicata*, Lyngen 1767) har der været fastklæbet en plante, ved hvilken er skrevet: „Overhalden — Sodemann.“

Fl. 246: *Pedicularis lapponica*: *Missa mihi etiam ex Overhalden et Snaasen* (rimeligvis fra Sodeman).

Hb. 126: *Scutellaria galericulata*: *Ex Snaasen Sodemann* (se ovenfor under: „Snaasen 1764 & 1765“).

Overhalden uden angivelse af finder:

Fl. 250: *Lysimachia vulgaris*: *Habitat in Overhalden et Aafjorden, unde eam habeo*.

Fl. 785: *Thalictrum minus*: *Habitat in pratis rariis, e. gr. in Overhalden*. (Rimeligvis ei andet end en form af *Th. flavum* L. eller maaske *Th. simplex* L.).

*) Lorents Holst Sodeman, f. 1735 i Thronhjelm, 1754 dimitteret fra Thjems skole, var efter exam. philos. en tid huslærer paa Inderøen, 1760 tog han exam. theol., 1761—1762 informator paa Østerraad paa Ørlandet, 1762 pers. kap. til Overhalden, reiste 1770 til København, hvor han blev skibsprest. Blev 1774 sogneprest til Aure, 1791 konstitueret og 1800 virkelig provst i Nordmøre, hvilket embede han frasagde sig 1805. Døde 1807. Han skal have besiddet kyndighed i det franske og engelske sprog samt tillige have været en flink mekanikus. Af Gunn. Fl. og Hb. kan vi desuden se, at han har interesseret sig adskillig for botaniken.

G. Botanisereren 1771—1772.

(Nedreise til Danmark. Ophold i Kjøbenhavn. Hjemreise. Visitatsreise i Dalernes provsti).

1. Planter iagttagne paa nedreisen til Danmark 1771:

Gentiana Pneumonanthe (Fl. 1108: *In humidiusculis Gulbrandsdaliæ a. 1771 lecta*).

Hyoscyamus niger (Fl. 350: *Visus a me in Gulbrandsdalia passim et copiose. Rimeligvis 1771*).

Sedum Telephium (Fl. 391: *In tecto prædii pastoris Ringebøensis mense Julio h. a. 1771 observata*).

Agrostis stolonifera (Fl. 1065: *In agris Hedemarchiæ a. 1771 reperta*).

Rubus fruticosus (Fl. 376: *In prædio pastoris Schjeberensium, ad urbem Friderichstad*).

Artemisia Absinthium (Fl. 1081: *A me in dioecesi Agerhusiensi passim, copiosissime vero omnium in coemeterio antiquo Fridrichshaldensi a. 1771 d. 23. Aug. visa*).

Potentilla argentea (et eksempl. i hb. Gunn. F): „Fridrichshalds Kirkegaard d. 23. Aug. 1771.“

For Gudbrandsdalen opgives ogsaa i floraen: *Sedum annuum* (Fl. 331: *Flores albi*, iflg. Bl. 4. skand. natfm. fhl. p. 216 = *S. album* L.).

Swertia rotata (Fl. 1077, = *Gentiana tenella* Rottb., iflg. Bl. l. c. p. 219, cfr. *Fl. Norv.* 821: *Gentiana Koenigii*, = *G. tenella* Rottb. Kjøbh. Selsk. Skr. X. 436).

2. Planter samlede i og ved Kjøbenhavn vaaren 1772:

(Hb. Gunn. F).

1. *Veronica serpyllifolia*: Fællede ved Grøfterne d. 16. Maj 1772.
2. *Eriophorum polystachion*: I Myrene paa Vejen til Bernstorph d. 16. Maj 1772.
3. *Poa trivialis* (= *Poa alpina* L.): Bernstorph d. 16. Maj 1772.
4. *Primula veris* (= *P. elatior* Jacq.): I Rosenborg Have og overalt omkring K.havn, d. 16. Maj 1772.
- 5 = 4: Fundet i Rosenborg Have d. 12. Maj 1772.
- 6 a. *Primula farinosa*: Paa nederste Vej til Charlottenlund d. 26. Maj 1772.
- 6 b. (uden navn) = *Hottonia palustris*: *Ad Hafniam mense Majo* 1772.
7. *Pulmonaria officinalis*: Sorgenfrie, Bernstorph *et passim alibi ad Hafniam*, d. 16. Maj 1772.
8. *Pulmonaria angustifolia* (rettet fra *P. officinalis*): Bernstorph *et alibi* d. 12. Maj 1772.
9. *Viola montana* (= *Viola silvatica* Fr.): *Passim ad Hafniam mense Majo* 1772.
10. *Viola odorata*: Funden i Charlottenlund d. 11. Maj 1772.
11. *Statice Armeria*: Paa Engene ved Galgen paa Vejen til Charlottenlund d. 26. Maj 1772.
12. *Ornithogalum luteum*: Fundet i Rosenborg Have, Fridriksberg, Charlottenlund etc. d. 11. Maj 1772.
13. *Ornithogalum minimum*: Bernstorph etc.: *ad Hafniam mense Majo* 1772.
- 14 = 13: Bernstorph d. 16. Maj 1772.
- 15 = 13: Rosenborg Have, Sorgenfrie *et alibi passim* d. 8. Maj 1772.
16. *Juncus campestris*: Bernstorph d. 16. Maj 1772.
- 17—18 = 16. Uden navn og findested, men sandsynligvis tagne ved samme leilighed.
19. *Adoxa Moschatellina*: Bernstorff d. 16. Maj 1772.
- 20 = 19: Sorgenfrie *et alibi passim* d. 12. Maj 1772.
21. *Potentilla verna*: Paa Vejen til Charlottenlund d. 26. Maj 1772.
22. *Tormentilla vernalis* (= 21): Ved Charlottenlund d. 27. Maj 1772.

23. *Chelidonium majus*: Lyngbye et alibi ad Hafniam d. 20. Majj 1772.
- 24, 25. Se nedenfor under 3.
26. *Ranunculus Ficaria*: Funden i Rosenborg Have og Fridriksberg, Charlottenlund d. 11. Majj 1772.
27. *Anemone ranunculoides*: Bernstorph d. 16. Majj 1772.
28. *Anemone Hepatica*: Sorgenfrie d. 12. Majj 1772.
29. *Lamium album*: Felledet d. 26. Majj 1772.
30. Se nedenfor under 3.
31. *Geranium rotundifolium*: Ved Charlottenlund d. 26. Majj 1772.
32. *Geranium robertianum* (= *G. cicutarium*?): Hist og her paa Vejen til Charlottenlund.
33. *Fumaria bulbosa*: Charlottenlund d. 11. Majj 1772 (= *Corydalis fabacea Pers.*).
34. *Fumaria bulbosa flor. alb.*: Bernstorph, Lindhuset etc. ad Hafniam, (= *Corydalis bulbosa Pers. β albiflora Küt.*).
35. (Uden navn) = *Vicia lathyroides*: Fridrichsbergshaven d. 28. Majj 1772.
36. *Carex acuta mas* (? meget ung med blomstrevde hanax): Bernstorph d. 16. Majj 1772.
37. *Mercurialis perennis*: Bernstorph d. 16. Majj 1772.
- 38 = 37. Ad Hafniam mense Majj 1772.

Desuden er af moser under opholdet i Kjøbenhavn fundet:

Mnium hygrometricum: „I Myrer paa Vejen til Bernstorph d. 16. Majj 1772.“ En tue med ganske ung frugt og et par ligeledes meget unge, enkeltvis opløbende frugter af *Fumaria hygrometrica* H.

Af lavarter:

Lichen calicaris: Hist og her paa Træerne uden for Scheen(?), = *Ramalina calicaris a. fraxinea* (L.) c. fr.

Lichen ciliaris: I Alleen ved Bernstorph d. 16. Majj 1772, = *Physica ciliaris* (L.) DC. c. fr.

Lichen saxatilis: Paa Træerne overalt paa Vejen til Bernstorph d. 16. Majj 1772, = *Parmelia saxatilis* (L.) Fr. st.

Lichen Prunastri, 3 ekspl.: 1) „Bernstorph d. 16. Majj 1772.“
2) „Paa Træerne hist og her paa Vejen til Bernstorph og besøn-

derlig ved Palæet, d. 16. Maj 1772.“ 3) „Paa Træerne i den store Allee ved Bernstorff d. 16. Maj 1772.“ Samtlige eksemplarer rigtig bestemte = *Evernia Prunastri* (L.)

Af alger:

3 algeeksemplarer er paaskrevne: Ved Søestranden paa Vejen til Charlottenlund

- A. „*Fucus*“ = *Furcellaria fastigiata* (L.) Lamour.
- B. „*Sertularia annua*“: „I Vandparken“ = *Ceramium rubrum* (L.) Lamour.
- C. = *Enteromorpha species*.

Hermed kan sammenlignes følgende angivelser i *Fl. Norv.*:

Fl. 616: *Bellis perennis*: In Dragøe Amagriæ medio mense April, in Charlottenlund una cum *Viola odorata*, *Ornithogallo luteo*, *Ranunc. Ficaria*, *Anem. nemoros.*, *Fumaria bulbosa* etc. — nec non in prato Bernstorff, cum *Anemone ranunculoide*, *Pulmonaria angustifolia* et alibi ad Hafniam initio mense Maji h. a. 1772.

Fl. 1117: *Anemone ranunculoides*: In Dania e. g. in prædio Bernstorff.

Fl. 1076: *Saxifraga punctata*: In Islandia: E. specimine, quod in herbario ill. consil. just. ac professoris Friis Rottbøll Hafniæ vidi, patet, eandem inter omnes *Saxifragas nivalem* Linn. maxime referre.

3. Paa hjemreisen gennem Sydsverige er i samme aar fundet:

- 25. (Uden navn) = *Ranunculis aquatilis* L.: Taget paa Halland mellem Flemingens og Engelholms af B.
- 24. *Ranunculus aquatilis* (uden findested, men rimeligvis taget ved samme leilighed).
- 30. „Maaned Tillig“ (= *Isatis nudicaulis*): Taget imellem Falkenberg og Morup paa Halland d. 5. Junij 1772.
- 39. „Een Tilling“ (*Osmunda Lunaria*): Taget paa Holmen i Bahus Lehen d. 8. Junij 1772 paa en Klippe Vester for Gaarden. Cfr. Fl. 1117: *Anemone ranunculoides*: In Bahusia.

4. Planter samlede paa hjemreisen i Gudbrandsdalen juni 1772
(*Gunneriana* II.)

Taget i Gulbrandsdalen ved „Sinchels“*) Støtte

d. 27. Junij 1772:

Androsace septentrionalis (1).

Vaccinium vitis idæa (5).

Saxifraga tridactylites (8—18 incl., 19—22 incl. uden angivelser, men rimeligvis tagne ved samme leilighed).

Silene rupestris (27).

Cerastium alpinum (28).

Potentilla verna (29).

Crepis tectorum (39).

Gnaphalium dioicum (40—41, 42 uden angivelser, rimeligvis tagne ved samme leilighed).

Polypodium fragile (43).

44, 45: Tagne ved samme leilighed, men eksemplarerne mangler nu.

Fra Toftø og norden efter:

Azalea procumbens (3, 4).

Andromeda cærulea (6, 7).

Saxifraga oppositifolia (19—22 incl.).

Ved Toftø Ds. Dato ej langt fra Kirken paa Marken:

Astragalus alpinus (30—38 incl.).

5. Visitatsreise 1772 i Dalernes provsti og paa denne fundne planter. — Kopibog nr. 4 pag. 877.

13. Juli 1772 Circulair til Dalerne om Visitatzen.

Da mine forhavende Visitatzer forleden Aar i Dalernes Provstie bleve formedelst min af. Hs. M. Allernaadigst befalede Nedrejse til Kjøbenhavn standset, saa har jeg besluttet endnu denne Sommer at fortsætte dem efter hosfølgende Rejse- og Visitatz-Route, som det velærværdige Præsteskab forderligst uden Ophold, ville se ved Klocker og Medhjelpere befordret, den ene til den anden, at de berammede Visitatzer overalt betimeligen maatte blive Meenighederne bekientgjorte. Til hvilken Ende jeg under Dags dato og-

*) Sinklars.

saa haver udstedet et ligelydende Brev tilligemed Rejse-Route op-
 efter til Holtaalen og Røraas, at dette ikke skulde altfor længe
 opholdes paa Vejen. Jeg gjør mig forsikret om ved min Nærvæ-
 relse at forefinde alle Ting i Henseende til Skole- og Fattig-Væsenet,
 saavelsom de anbefalede ministerielle og Præstebøger i god Orden,
 med ordentlig Registratur over alle, enhvers Kald tilhørende Papirer
 og Documenter, som nøjagtig bør holdes for at forekomme vigtige
 Documenters Tab. I Henseende til Kirkene ville enhver af Herreds
 Brødrene foranstalte en nøjagtig Besigtigelse ved Klocker og Med-
 hjælper, i Overværelse tillige af Kirke-Ejerne, som overalt, hvor det
 kand skee, til Forretningen bør indvarsles, at de selv kand erfare
 de befintlige Mangler og derfor saa meget mindre unddrage sig
 fra de nødvendige Reparationer. Saadanne Forretninger beskrevne,
 tillige Mandtal over Ungdommen bliver mig ved Nærværelsen over-
 leverede, da tillige opgives, om nogen af Kirkens Ejendomme ere
 mishandlede eller forkomne.

Den fornødne Skyds til min Rejses Fortsættelse, som maa
 bestaa af 1 Cariol-, 2 Ride- og 3 Pagage-Heste med Kløver forsy-
 nede, vil jeg udbede mig Deres gode Foranstaltning til, at den til
 de bestemte Tider og Steder ved min Ankomst maatte være til-
 stede. Iøvrigt ville enhver af det velærværdige Præsteskab paa
 dette Brev antegne Tiden, naar det ankommer og igjen afgaar,
 hvorefter dette omsider paa det sidste Sted mig overleveres.

Gunnerus.

Rejse- og Visitatz-Route igiennem Dalernes Provstie 1772.

D. 3. Augusti til Meelhus.
 d. 4. til Støren.
 d. 6. til Sinsaas.
 d. 7. til Holtaalen.
 d. 9. Visitatz.
 d. 10. til Aalen.
 d. 11. til Røraas.
 d. 13. Visitatz.
 d. 15. til Aalen.
 d. 16. til Holtaalen.

d. 18. til Sinsaas.
 d. 19. til Støren.
 d. 21. {
 d. 22. } til Opdal.
 d. 23. Visitatz.
 d. 25. {
 d. 26. } til Renneboe.
 d. 27. til Meldalen.
 d. 28. Visitatz.
 d. 29. til Swaarkmoe.

d. 30. Visitatz.

d. 1. Sept. til Ørkedalen.

d. 2. Visitatz.

d. 3. til Byenesset.

d. 4. Visitatz.

d. 5. til Trondhjem.

Kopibogen p. 157. — 1762 d. 26. Dec.

Visitatz Relation til Kongen for 1772.

I Følge min allerunderdanigste Pligt har jeg herved at indberette til Deres Kgl. Majestæt, at jeg i afvigte Sommer efter min Hjemkomst fra Kjøbenhavn haver visiteret i de fra forrige Aar tilbagestaaende Kald af Dalernes Provstie, som jeg da ikke, formedelst Deres Kgl. Mts. allern. Ordre at reise til Kjøbenhavn, kunde komme [til], hvilke ere følgende:

1) Holtaalens, hvor jeg visterede den 9de Augusti, da H. Christopher Brinchmann,*) som er pers. Capell. hos sin Fader, prædikede over Dagens Evangelium ganske vel og opbyggelig. Den tilstedeværende Ungdom, som dog formedelst den værende Aande- og Sæter-Tiid ei i stor Mængde var forsamlet, befantes vel oplyst og gjorde Reede baade for den lille Luthers Catechismo, som og Forklaringen. Der ere 3 Skolemestere, een for hvert Sogn.

2) Røraas, hvor der blev visiteret den 13. Augusti, men ingen Prædiken holden af den ældgamle H. Abildgaard**) formedelst hans Svaghed og Alderdom, da hans kaldede personell Capellan H. Andreas Lehman***) endda ikke var ankommen. Ungdommen befantes vel oplyst. Klokkeren, Friderich Arendorph, er tillige Katechet, og lønnes af Participianterne. Der ere 2de Skolemestere for Bergstadens Ungdom, foruden en omgaaende paa Markegaardene. 1) ved Kongsgruen, 2) ved Sturvatsgruen. Skole-cassen, som Proprietæren Finne forestaaer, havde i Beholdning til 1771 Aars Udgang 575 Rdr. 1 O. 22 ß. Fattiggassen, som Sognepræsten H. Abildgaard forestaaer, 1672 Rdr. 2 Ort 1 ß, foruden 2000 Rdr., som afgangne Hr. Kammer-Raad Meinke har testamenteret dertil, hvis Renter skal anvendes til fattige Skolebørns Beste. Og da de

*) Se om denne visitatsreisen 1764, aarsskr. f. 1891 pag. 132.

**) Aarsskr. f. 1891 pag. 141.

***) Anders Schytte Lehmann, f. 1743, student fra Trondhjems skole 1763, theol. eksam. 1765, 1769 pers. kapell. til Leksvigen og ²⁰/₁₀ 1772 til Røros, 1779 sogneprest til Elverum, omkom i Elverumsfossen 1783.

publike Capitaler der paa Stedet begynde at blive betydelige, og Regnskaberne ere vidløftigere, end at de paa en Visitatz nøiagtig og fuldstændig kunde igiennemgaaes, blev den Aftale giort saa vel med Bergverkets Directeur, som Præsten, at disse Regnskaber aarlig maatte indsendes til Stiftet for at revideres og qvitteres, hvormed og allerede Begyndelse er giort.

I Opdal, hvor jeg visiterede den 23. Augusti, da Sognepræsten Hr. Jens Lemvig*) prædikede meget smukt og opbyggeligt. Ungdommen befantes vel og en Deel synderlig vel oplyst. Klokkeren catechiserer for den communicerende Ungdom før Prædikenen. Ellers er der 2de Skolemestere, som lønnes af Almuen, hver med 20 Rdr., men Hr. Lemvig ønskede, at der efter dissers Død, i stedet for 2 maatte antages 4, som da hver ikkun vilde faae 10 Rdr., hvilket blev sat i Bero, indtil Leiligheden gives til saadan Forandring. Skolecassens Beholdning til 1770 Aars Udgang var 64 Rdr. 15 ß foruden en Deel udestaaende Restancer, som der blev draget Omsorg for at indfordre.

4. Meldalens, hvor der blev visiteret den 28. August, da H. Anders Bernhoft**) prædikede meget opbyggeligt, aldeles til Fornøjelse. Af Ungdommen, som formedelst ovenmeldte Aandetid ikkun i ringe Antall var forsamlet, svarede en Deel meget vel, en Deel meget maadelig til de dem forelagde Spørgsmaal. Der ere 3 omgaaende Skolemestere, Skolecassen har ingen Beholdning, derimod eier Fattiggassen 100 Rdr., som bliver indsat paa Rente til de fattiges Beste.

5) Ørkedals, hvor der blev visiteret:

- a) ved Svaarkmoe Annex den 30. August, da deres residerende Capellan H. Jens Schive***) prædikede over Dagens Evangelium vel og tydelig. Ungdommen, som tilligemed den anden Meenighed i stor Mængde var forsamlet, befandtes herlig oplyst, som fornemmelig er at tilskrive deres af Meldals Kobberværks Participianter vel indrettede Skole, hvis Skoleholder

*) Aarsskr. f. 1891 pag. 145.

**) Se ovenfor pag. 25.

***) Jens Schive, f. 1731, dimitteret fra Trondhjems skole 1750, 1756 pers. og 1758 resid. kapell. til Overhalden, 1762 forflyttet til Ørkedalen, døde 1778.

som tillige er Klokker, af dem lønnes med 5 Rdr. maanedlig.

- b) ved Ørkedals Hovedkirke den 2. September, hvor den personelle Capellan H. Ole Hegge**) prædikede grundig og opbyggelig. Ungdommen var der, saasom den største Deel tilforn havde mødt ved Svorkmoe Annex, i ringere Antall forsamlet, men befandtes vel oplyst, skjønt ei saa almindelig vel, som ved Svorkmoe. Der ere 3 Skolemestere, men ingen Skole-Casse eller Beholdning, som der dog er føiet Anstalt til. Fattig-Cassen har, efter Testamente af 30. Septbr. 1763, af Mad.me Sommerfelt faaet 633 Rdr., hvis Renter aarlig uddeles til fattige i Meenigheden.

6) Bynnessets, hvor jeg visiterede den 4de September, da den personelle Capellan H. Amund Barhov**) prædikede vel og til Opbyggelse. Unøddommen, som i temmelig Mængde var forsamlet, befandtes gandske vel oplyst, endskiønt med Forskjell. Der ere 3 Klokkere, hvoraf 2de ere tillige Skoleholdere, foruden en a parte Skoleholder for Hovedsognet; men heller ikke her nogen a parte fast Skole- eller Fattig-Casse, hvorved jeg dog har giort, hvad mueligt var, i Henseende til Almuens Omstændigheder.

De øvrige ovenmelte i forrige Aar før min Nedreise til Kjøbenhavn visiterede Kald var Strindens, Klæboes, Melhuuses og Størens, i hvilke Kald den største Deel af den da værende Ungdom, især de deriblant, som sidst vare blevne confirmerede, befandtes vel oplyste; dog fandt jeg mig mindst fornøiet i Støren. Alle disse Kald ere og forsynede med Skoleholdere, endskiønt der ingen fast Casse og overskydende Beholdning er for Skole- eller Fattig-Væsenet. Ellers er der arbeidet paa at faae saavel paa andre Steder her i Stiftet som i Dalenes Provstie ordentlige Lægder for de Fattige indrettede, hvor de manglede, til hvilken Ende alle Provsterne er blevne tilstillet et Udkast til en bedre Indretning heri, end der paa de fleste Steder hidindtil har været, hvorefter allerede

*) Ole Hegge, f. 1742, student fra Trondhjems skole 1762, theol. eksam. 1764, 1768 pers. kapell. til Ørkedalen, 1778 resid. kapell. sammesteds, 1792 sogneprest til Opdal, døde 1802.

**) Amund Barhov, f. 1742, dimitteret fra Trondhjems skole 1764, 1766 theol. eksam., $\frac{14}{5}$ 1772 pers. kapell. til Bynnesset, 1774 residerende kapell. og 1788 sogneprest sammesteds, døde 1813.

alle Fattiglægderne i Foesens Provstie med H. Provsten Størens*) berømmelige Nidkærhed og Omhyggelighed ere blevne inddeelte, og jeg haaber, at de Vanskeligheder, som, formedelst disse besværlige Tiider, har mødt i Henseende til de andre Provstier, ogsaa med Guds Hjælp lader sig hæve. Præsterne, Klokkerne og Skoleholderne i heele Dalernes Provstie lære alle vel, ere flittige i Deres Embeder, og føre tillige et ustraffeligt og christeligt Levnet, naar jeg undtager Svorkmoes Skoleholder, Studiosum Ulrich Tostrup, som ei er aldeles frie for at være henfalden til Drik, men har dog paa nogen Tid forbedret sig, saa at han ingen offentlig Forargelse giver, ligesom han og med Flid iagttager sit Embede. Til Slutning ønskes, at Gud vil velsigne og lyksaliggjøre Deres Kgl. Maj. tilligemed det gandske Hkl. Huus, samt Deres Mts. Riger og Lande.

De paa visitatsreisen 1772 i Dalernes provsti indsamlede planter.
(*Gunneriana I.*)

Støren d. 5. Aug. 1772:

Tamarix germanica (65, 66).

Holtaalen d. 14. Aug. 1772:

Veronica serpyllifolia (8).

Angelica sylvestris (30, 31, 32).

Erigeron acris (84).

Engan paa Røraas d. 14. Aug. 1772:

Gentiana campestris (29 b).

Serratula arvensis (74, 75).

Orchis conopsea (85, 86).

Røraas paa Hiortes**) Gaard d. 14. Aug. 1772:

Tussilago frigida (81).

Orchis conopsea (87).

*) Johan Støren, f. 1715 paa Mensalgaard i Støren pgd., efter hvilken fødebygd han antog navnet Støren. Dimitteret fra Trondhjems skole 1739, theol. eksam. 1745, 1746 kapellan med succession i Bjørners kald, virkelig sogneprest der 1754, 1765 uden ansøgning sogneprest til Hittern og provst i Fosens provsti, 1774 sogneprest til Stordalen, 1778 provst i Østre Indhereds provsti. Døde 1792.

**) Bergskriver Peder Hjort, se aarsskr. f. 1891 p. 139.

Holtaalen d. 17. Aug. 1772:

Gnaphalium norvegicum (79, 80).

Lycopodium alpinum (107).

Vangsfjeldet i Opdal d. 24. Aug. 1772:

<i>Veronica alpina</i> (1—7 incls.).	<i>Pedicularis palustris</i> (59, 60).
<i>Phleum alpinum</i> 9—16 incls.).	„ <i>lapponica</i> (61—63 incls.).
<i>Poa alpina</i> (17—19 incls.).	<i>Leontodon autumnalis</i> (67).
<i>Aira flexuosa</i> (20—23 incls.).	<i>Hieracii species*</i> (68—73 incls.).
<i>Alchemilla alpina</i> (28, 29).	<i>Erigeron acris</i> (82, 83).
<i>Angelica sylvestris</i> (33—39 incls.).	<i>Orchis maculata**</i> (88—93 incls.).
<i>Sibbaldia procumbens</i> (40).	<i>Satyrrium viride</i> (94—96 incls.).
<i>Luzula pilosa</i> Willd. (41, 42).	„ <i>albidum</i> (97).
<i>Luzula campestris</i> D C (<i>formæ</i> , 43—50 incls.).	<i>Ophrys cordata</i> (98).
<i>Luzula spicata</i> Desv. (51).	<i>Carex rigida</i> Good. (99—106 incls.).
<i>Andromeda cærulea</i> (53—56 incls.).	
<i>Cerastium alpinum</i> (57, 58).	

Gjølme (i Orkedalen) d. 3. Septb. 1772:

Glyceria fluitans (24^{***})—27 incls.).

Daphne mezereum (52).

*) Eksemplarerne mere eller mindre ufuldstændige.

**) Eksemplarerne i frugt, i mere eller mindre grad ødelagte.

***) Tidsangivelsen paa 24 „5. Aug.“ er rimeligvis feilagtig.

H. Planter fundne udenfor Trondhjems stift, for det meste beroende paa andre botanikeres angivelser.

1. Planter bemærkede af Gunnerus ved Kristiania*):

Veronica Beccabunga (Fl. 59: *Prorex olim Norv. Excellentiss. Ditlew Wibe**)* et pauci alii Christianienses, me puero, hujus foliis tempore verno in acetariis utebantur. *Habitat ad Christianiam*).

Fragaria vesca, var. β „Nakkebær“ (Fl. 148: *In dioecesi Christianiensi passim, etiam ad Christianiam, olim a me observata est, = Fragaria collina Ehrh.*).

Leontodon Taraxacum (Fl. 236: *Folia tenera primo vere Christianiæ, me puero, ad acetaria colligebantur*).

Viscum album (Fl. 344: *Vidi in Corylis et Malis Norvegiæ australis, e. gr. ad Christianiam*. Er aldrig ellers angivet for Kristiania omegn. Det nærmeste voksested er ved Holmestrand).

Acer campestre (Fl. 637: *Ad Christianiam olim vidi, nescius utrum plantata fuerit necne*. Ei vildtvoksende i Norge).

Lychnis Viscaria (Fl. 637: *Habitat in Norv. austr. e. gr. ad Christianiam, ubi sæpius a me lecta*).

Cynoglossum officinale (Fl. 1014: *Ad Christianiam, ubi olim a me lectum et, si recte meminero, in coemeterio urbano vulgo Vaterlands Kirkegaard*).

*) Disse planter er rimeligvis bemærkede af Gunnerus under opveksten, cfr. aarsskr. f. 1891 pag. 16.

***) Se aarsskr. f. 1891 pag. 1.

2. Andre angivelser fra Kristiania, uden at hjemmelsmand nævnes:
Rhamnus catharticus (Fl. 239: *In sylvis Norvegiæ australioris e. gr. ad Christianiam*).

Asperula odorata (Fl. 270: *Ad Christianiam*).

Primula veris (Fl. 371: *Ad Christianiam a officinalis et β elatior*, den sidste rimeligvis tilfældig).

Prunus spinosa (Fl. 417: *Ad Christianiam*).

Berberis vulgaris (Fl. 424: *Ad Christianiam, ex hortis disseminata*).

Dracocephalum Ruyschiana (Fl. 519: *Ad Christianiam*).

Ellers er Oeder hans hjemmelsmand for angivelser herfra. Cfr. nedenfor under 7.

3. For det sydlige Norge overhovedet forekommer adskillige angivelser, i regelen uden hjemmelsmand, undertiden nævnes Ramus:

Avena fatua (Fl. 260: *Frequentior in Norvegia australi*. Hb. 260 = *A. pubescens* L.).

Primula veris (Fl. 371: *Passim in Norv. australiore*).

Sedum Telephium (Fl. 391: *Ad sepes, in acervis lapidum et in tectis præsertim Norvegiæ austr.*).

Ribes alpinum (Fl. 395: *In Norv. austral. Ramus*).

Matricaria Chamomilla (Fl. 400: *In Norv. austr.*).

Achillea Ptarmica (Fl. 401: *Præsertim in Norv. austr.*).

Spiræa Filipendula (Fl. 405: *In Norv. australi*).

Rumex dubius (Fl. 412: *In Norv. austr. Ramus. Planta mihi non visa*. Antages af M. N. Blytt i foredr. ved 4. skand. naturfm. at være *R. maritimus* L.).

Prunus spinosa (Fl. 417: *In Norv. austr.*).

Marrubium vulgare (Fl. 418: *Ad domos interdum. In Norvegia austr. frequentius*. Angives i Hartm. Sk. Fl. for Størdalen, men ellers ikke for Norge).

Taxus baccata (Fl. 420: *In Norvegia australi in pascuis subalpinis*).

Fraxinus excelsior (Fl. 423: *In Norvegia australi frequens*).

Allium Schoenoprasum (Fl. 429: *In pratis præsertim Norv. austr.*)

Tilia europæa (Fl. 442: *In Norv. austr. frequens*).

Papaver Rhoeas (Fl. 445: *In Norv. austr. inter segetes*. Ramus).

Pyrus Malus (Fl. 447: *In Norv. austr. passim*).

Apium graveolens (Fl. 496: *In Norv. austr., auctoritate Rami*.
Ei vildtvoksende i Norge).

Rumex acutus (Fl. 531: *Præsertim in Norv. australiore*).

Chenopodium Bonus Henricus (Fl. 611: *In Norv. australi*.
Ramus).

Pulmonaria officinalis (Fl. 612: *In Norv. australi*. Ramus.
Ei vildtvoksende i Norge. Ekspl. findes i Gunnerus' herb., men
uden angivelse af findested),

Lithospermum arvense (Fl. 613: *In agris secalinis Norv.*
australioris).

Acer platanoides (Fl. 615: *In collibus siccioribus Norv. au-*
stralis rarius).

Anemone Pulsatilla (Fl. 617: *In Norv. australi rarius*).

Trifolium montanum (Fl. 621: *In montibus passim, præser-*
tim in Norv. austr. Kun paa Hovedøen ved Kristiania).

Daucus Carota (Fl. 647: *In campis et ad sepes Norv. au-*
stralioris passim).

Medicago falcata (Fl. 648: *Rarius in Norv. australiore, e*
gr. ad Christianiam. Borchgrewinck. Kun sjelden og tilfældig
ved Kristiania).

Rosa spinosissima (Fl. 678: *Rarius ad ripas fluviorum nec*
non sepes Norvegiæ præsertim australioris. Hb. 678, der nu
mangler, er ifølge Blytts randbem. til *Fl. Norv. R. cinnamomea* L.).

Melampyrum nemorosum (Fl. 718: *In fruticetis Norv. au-*
stralioris rarius. Hb. 718 uden voksested. Ei ellers angiven for
Norge).

Leonurus Cardiaca (Fl. 719: *In ruderatis Norv. austr.*).

Atriplex littoralis (Fl. 725: *In littoribus præsertim Norv.*
austr.).

Coreopsis Bidens (Fl. 730: *In Norv. austr. in fossis et pa-*
ludibus. Adfinis Bidentis cernuæ et pro hujus varietate habita.
Rimeligvis = *Bidens cernua* L.).

Scrophularia nodosa (Fl. 732: *In Norv. austr. frequentior*).

Lichen floridus (Fl. 739: *In fagetis Norv. austr.*).

Myosurus minimus (Fl. 759: *In collibus aridis nec non in agris Norv. austr.*).

Cochlearia Coronopus (Fl. 800: *In viis et alibi in apricis Norv. austr. rarius*).

Artemisia campestris (Fl. 803: *In campis montosis, aridis, apricis Norv. austr.*).

Orchis ustulata (Fl. 884: *Rarius in Norv. austr.* Ei ellers angiven for Norge).

Sisymbrium Nasturtium (Fl. 893: *Ad rivulos et fontes Norv. austr.* Ramus. *Rimeligvis Nasturtium palustre DC.*)

Arenaria rubra (Fl. 919: *In Norvegia austr.* Ramus, = *Lepigonum rubrum Fr.*).

Chenopodium Vulvaria (Fl. 925: *In Norv. austr.* Ramus).

Herniaria glabra (Fl. 926: *In Norv. austr.* Ramus).

Holcus odoratus (Fl. 934: *In humidis graminosis Norv. austr.*, = *Hierochloa borealis R. S.*).

Myagrum paniculatum (Fl. 938: *Interdum in agris Norvegiæ austr.*, = *Neslia paniculata Desv.*).

Crambe maritima (Fl. 981: *In littoribus Norvegiæ australis, infrequens*).

Astragalus glycyphyllus (Fl. 984: *In Norv. austr.* Ramus).

Stachys arvensis (Fl. 1009: *In arvis Norv. præsertim austr.*).

Veronica Anagallis (Fl. 1010: *In locis inundatis, præsertim Norv. austr.*).

Cynoglossum officinale (Fl. 1014: *In Norv. austr.*).

Sherardia arvensis (Fl. 1018: *At eandem in agris Norv. austr. frequentiore (?:) quam in diocesi Nidr.) esse, mihi relat-um est*).

Anchusa officinalis (Fl. 1026: *In Norv. austr.* Ramus).

Lonicera Xylosteum (Fl. 1029: *In sepibus etc. Norv. austr.*).

Lysimachia Numularia (Fl. 1031: *In Norv. austr. rarius*).

Iris germanica (Fl. 1032: *In Norv. austr. rarius.* Ramus. Ei vildtvoksende i Norge).

Echium vulgare (Fl. 1033: *In Norvegia austr., ubi et Ramus olim repperit*).

Lithospermum officinale (Fl. 1034: *In Norv. austr. Ramus*).
Hottonia palustris (Fl. 1062: *In paludibus Norv. austr.*
 Endnu ikke funden paa norsk grund).

Schoenus Mariscus (Fl. 1082: *Passim ad ripas stagnorum et fluviorum inque paludibus Norvegiæ australis*. Er funden ved Kristianssand og i Smaalenene, se Norg. Fl. p. 1265).

Silene nutans (Fl. 1109: *In siccis Norv. austr. passim*).

Bellis perennis (Fl. 1112: *Rarius in Norv. austr.*).

Pulmonaria angustifolia (Fl. 1115: *Rarius inter Pulmonarias officinales*. Ingen af disse arter er vildtvoksende her i landet).

Anemone ranunculoides (Fl. 1117: *In Norvegia australi præsertim dioecesi Christiansandensi*. Ei gjenfunden i Kristianssands stift, cfr. Norg. Fl. p. 924).

4. Specielle angivelser fra det søndenfjeldske.

Rodiola rosea (Fl. 103: *In Romerigia copiose*).

Viburnum Opulus (Fl. 7: *In Romerigia et Ringerigia*. Ramus).

Rubus cæsius (Fl. 375: *In agris Ringerigiæ dioecesis Agershusiensis*. Endnu paa Ringerike).

Cratægus Oxyacantha (Fl. 620: Næs, Ringerike. Ramus, = *C. monogyna* Jacq.).

Cypripedium Calceolus (Fl. 1013: *In umbrosis Ringerigiæ dioecesis Christianiensis, prout mihi attulit ill. Oederus qui eandem ibidem ipse vidit*. Vokser endnu paa Ringerike).

Ribes alpinum (Fl. 395: *In Hedemarken*. Ramus).

Fagus sylvatica (Fl. 638: *In Norv. austr. e. gr. in comitatibus Laurvig & Jarlsberg dioecesis Christianiensis*. Pontoppidan, H. N. N. I. cap. 5 p. 225 *item in dioecesi Christiansandensi*. A. Berntsen,*) Bergen, *in libro* Dannem. og Norg. frugt. Herlighed, p. 285).

Splachnum rubrum (Fl. 371: *Ad Porsgrund*).

Taxus baccata (Fl. 429: *In Seude Tellemarchiæ*).

5. Vestlandet:

Erica cinerea (Fl. 367: *In petris et collibus siccis dioecesis Bergensis*).

*) Se aarsskr. f. 1888—90 pag. 143.

Holcus lanatus (Fl. 378: *Ad Bergas*).

Chærophyllum bulbosum (Fl. 460: *Illud sponte crescere adserit perill. a Linné in Sp. pl. II. 370, in dioecesi Bergensi et Christiansandensi ad Stavangriam*. Ei ellers funden i Norge, se Norg. Fl. p. 885 anm.).

Festuca decumbens (Fl. 794: *Ad Bergas*. A. R. Martin, *act. Holm. a. 1762 vol. 23 pag. 48*).

Rubus fruticosus (Fl. 373: *Ad urbem Kristianssand*. Ellers er angivelser fra Kristianssands stift i almindelighed hentede fra Oeder). Angivelser fra Søndmøre og Nordfjord af Strøm og Krogh, se afsnit E.

6. Dovre: Nils Krog Bredal.*)

Draba norvegica (Fl. 846: *In alpe Dovrina, unde eam adtulit clar. Dn. Bredal, civ. Nidr. consul. et societati scient. reg. Norv. ab epistulis. Quantum perspicio, nova est Drabæ species, nisi hirtæ varietas sit*. Er rimeligvis ogsaa en liden form af *Draba hirta* L.).

Phaca alpina (Fl. 968: *In alpe Dovrina, vulgo Dovrefjeld, unde eam adtulit clar. Dn. N. K. Bredal, Reg. soc. scient. Norv. ab epistolis et civ. Nidr. consul. Er Ph. frigida* L.).

Andre angivelser fra Dovre skyldes Oeder, f. eks. *Papaver nudicaule* (Fl. 578: *Habitat in alpe Dovrina. Oederus*).

Anemone vernalis (Fl. 734: *Habitat in alpe Dovrefjeld et in Gudbrandsdalia. Oederus*).

7. Fra danske botanikere har Gunnerus dels faaet planter tilsendt, dels hentet angivelser om deres forekomst i Norge.

Zoega:**)

Lichen miniatus (Fl. 1056: *In alpibus Norvegicis. Oeder. Mihi a clarissimo Zoega, botanico Hafniensi, celeberrimo missus*).

Lichen saccatus (Fl. 1057: *In alpibus Norvegicis, terrestres, rarior. Oeder; a clar. Zoega mihi missus*).

*) Denne bekjendte forfatter synes altsaa ogsaa at have haft interesse for at samle planter. Som videnskabselskabets sekretær stod han jo i nært forhold til dets præses Gunnerus. Ved indvielsesfesten 29de januar 1768 holdt saavel Gunnerus som han en tale, se aarsskr. f. 1891 pag. 39.

***) Se om denne aarsskr. f. 1888—90 pag. 236.

Lichen horizontalis (Fl. 1058: *Cum duobus prægressis missus*).
Bryum hyperboreum (Fl. 1060: *In saxis Norvegiæ. Oederus; mihi a cl. Zoega missum*).

Mnium triquetrum (Fl. 1102: *In paludibus turfosis Norlandiæ, mihi a clar. Zoega missus*).

O. Fr. Müller.

I Gunnerus' hb. findes nogle ark, paaskrevne Müller. Se min Oversigt over selsk. bot. saml. i aarsskr. f. 1888—90 pag. 78. Gunnerus sendte ham planter til gjengjeld og citerer jevnlig hans *Flora Fridrichsdalina*.

Oeder er navnlig hjemmelsmand for angivelser fra den sydlige og sydvestlige del af landet. Hans *Flora Danica* er en af Gunnerus' hovedkilder. Angivelser, hentede derfra, forbigaaes her.

8. Fra den svenske botaniker Lars Montin har Gunnerus modtaget nogle planter (se min Oversigt over selsk. bot. saml. i aarsskr. f. 1888—90 p. 80, og aarsskr. f. 1891 p. 49).

Endelig forekommer en angivelse, der skyldes den svenske botaniker Solander,*⁾ nl. *Gentiana aurea* (Fl. 548: *Habitat in alpibus Norvegicis, ubi etiam a. cel. Solandro olim reperta est*). Efter Gunnerus' egen angivelse = *G. involucrata* Rottb. *in act. soc. scient. Hafn.* X. 433. Forekommer især paa strandenge fra Ørlandet i Trondhjems stift til den russiske grænse (Norg. Fl. 713).

At Linnés verker, særlig *Species plantarum* og *Flora Suecica*, citeres som en hovedkilde, er en selvfølge. I Gunnerus' hb. har jeg derimod ikke fundet planter, der angives at være sendte fra Linné. Derimod kan af Gunnerus' breve sees, at denne ofte sendte Linné naturalier.

*) Daniel Carl Solander, f. i Piteå 1736, d. 1782 i London. Student i Upsala 1750. Studerede botanik under Linné. Foretog 1756 en reise over fjeldene til Norge. Blev 1759 paa Linnés anbefaling sendt til England, da J. Ellis ønskede en student didsendt for at ophjelpe det naturhistoriske studium. Foretog en reise til de kannariske øer. Blev 1763 assistent ved brittisk museum og medlem af videnskabselskabet i London. Fulgte Banks og Cook 1768 paa deres verdensomseiling, hvorunder mange naturalia indsamledes. 1771 blev han bibliothekar ved brittisk museum og arbejdede sammen med Banks paa et verk om sydhavsplanterne. Han ansees for en af sin tids dygtigste botanikere, og hans ankomst til England ansees for epokegørende for dette lands naturhistoriske studium, idet han bidrog til der at udbrede kjendskabet til Linnés system.